

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

ЖУК О.І.

**Конспект лекцій
З ДИСЦИПЛІНИ
“ПОДАТКОВА СИСТЕМА”
для студентів денної та заочної форми навчання
спеціальності 6.030509 – “Облік і аудит”.**

Івано–Франківськ
2012

Лекція 1

Основні засади податкового законодавства

1. Сутність податків та їх види
2. Функції податків та принципи податкового законодавства
3. Елементи системи оподаткування
4. Класифікація податків і зборів

1. Сутність податків

Першим поняття "податок" розкрив А. Сміт у праці "Про багатство народів" (1770), в якій податок був визначений як тягар, що накладається державою у формі закону, який передбачає і його розмір, і порядок сплати.

З точки зору економічної теорії *податки* – це фінансові відносини між державою і платниками податків з приводу примусового відчуження частини створеної вартості з метою формування централізованих фондів грошових ресурсів, необхідних для виконання державою своїх функцій.

Умови виникнення податків: утворення держави; суспільний поділ праці та формування товарно-грошових відносин.

Податки не єдина форма акумуляції грошових коштів бюджетом та іншими державними фондами. Існують ще *збори*, яким притаманні риси податків:

1. Податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно.

2. Збором (платою, внеском) є **обов'язковий платіж до відповідного бюджету**, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій.

Сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що становить податкову систему України.

Основними характерними особливостями податку в порівнянні з обов'язковими платежами є те, що він:

- може бути сплачений лише до бюджету, а не до іншого централізованого або децентралізованого фонду;
- не має цільового призначення;
- є виключно атрибутом держави і базується на актах вищої юридичної сили.

Згідно з Податковим кодексом до загальнодержавних податків і зборів належать:

1. податок на прибуток підприємств;
2. податок на доходи фізичних осіб;
3. податок на додану вартість;
4. акцизний податок;
- 5 збір за першу реєстрацію транспортного засобу
6. екологічний податок;

7. рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України;
8. рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні;
9. плата за користування надрами;
10. плата за землю;
11. збір за користування радіочастотним ресурсом України;
12. збір за спеціальне використання води;
13. збір за спеціальне використання лісових ресурсів;
14. фіксований сільськогосподарський податок;
15. збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства;
16. мито;
17. збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками;
18. збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності.

Місцеві податки та збори

До місцевих податків належить:

1. податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.
2. єдиний податок

До місцевих зборів належать:

1. збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;
2. збір за місця для паркування транспортних засобів;
3. туристичний збір.

2. Функції податків та принципи податкового законодавства

Сутність податків як економічної категорії проявляється в їх функціях.

Функції податку – це проявлення його сутності в дії, спосіб вираження його властивостей.

- **фіскальна** – ця функція є визначальною для податків і полягає в тому, що податки виконують своє головне призначення - наповнення доходної частини бюджету, доходів держави для задоволення потреб суспільства,

- **регулююча** – через неї здійснюється регулювання державою виробництва та споживання, у першу чергу шляхом справляння непрямих податків, що є податками на споживання;

- **розподільча** – її завданням полягає у розподілі отриманих коштів для здійснення завдань і функцій держави та муніципальних органів;

- **стимулююча** – ця функція визначає орієнтири для розвитку та розгортання виробничої діяльності. Шляхом запровадження пільг окремим категоріям платників податків або пільгових режимів на певних територіях держава стимулює розвиток певних галузей національної економіки або здійснює політику підтримки певних верств населення;

- **контролююча** – за її допомогою держава регламентує фінансово-господарську діяльність підприємств та організацій, отримання доходів гро-

мадянами, використання ними свого майна та коштів, додержання фінансової дисципліни тощо.

Податкове законодавство ґрунтується на таких принципах:

- **загальність оподаткування** - кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені Кодексом, законами з питань оподаткування та митної справи податки та збори, платником яких вона є згідно з положеннями Кодексу;

- **рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації** - забезпечення однакового підходу до усіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу;

- **невідворотність настання визначеної законом відповідальності** у разі порушення податкового законодавства;

- **фіскальна достатність** - встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями;

- **соціальна справедливість** - установа податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків;

- **економічність оподаткування** - установа податків та зборів, обсяг надходжень від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування;

- **нейтральність оподаткування** - установа податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентноздатності платника податків;

- **стабільність** - зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше, ніж за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки. Податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного періоду;

- **рівномірність та зручність сплати** - установа строків сплати податків та зборів, виходячи із необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів для здійснення витрат бюджету та зручності їх сплати платниками;

- **єдиний підхід до встановлення податків та зборів** - визначення на законодавчому рівні усіх обов'язкових елементів податку.

3. Елементи системи оподаткування

Для пізнання природи податку необхідно чітко визначити основні елементи, які зумовлюють внутрішній зміст даного поняття.

До основних елементів податку відносять:

1) суб'єкт податку (платник) – це та особа, на яку покладено податкове зобов'язання перед державою і яка несе на собі тягар по сплаті податку. До суб'єктів відносять платників і носіїв. *Платник* — особа, яка перераховує суму податкових зобов'язань до бюджету держави, *носій* — особа, на яку покладається тягар по сплаті податку в результаті процесу перекладання податків.;

2) об'єкт оподаткування – явище, предмет чи процес, внаслідок наявності яких сплачується податок.

3) джерело сплати – предмет, з якого сплачується податок.

4) база оподаткування – це фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання.

5) масштаб вимірювання – одиниця, яка береться в основу виміру об'єкта оподаткування ;

6) ставка податку – розмір податкових нарахувань на (від) одиницю (одиниці) виміру бази оподаткування.

Податкова ставка поділяється на:

- **абсолютна (специфічна)** є ставка податку, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється як фіксована величина стосовно кожної одиниці виміру бази оподаткування.

- **відносна (адвалорна)** визнається ставка податку, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється у відсотковому або кратному відношенні до одиниці вартісного виміру бази оподаткування.

7) порядок обчислення податку здійснюється шляхом множення бази оподаткування на ставку податку із/без застосуванням відповідних коефіцієнтів.

8) податковий звіт – документ, що подається до податкової інспекції зі звітними даними про розрахунки з бюджетом;

9) податковий період – термін, протягом якого завершується процес формування податкової бази, остаточно визначається розмір податкового зобов'язання;

10) податковий кредит – термінова відстрочка податку, який належить до сплати підприємством у бюджет в календарному році;

11) податкове зобов'язання – сума коштів, яку платник податків, у тому числі податковий агент, повинен сплатити до відповідного бюджету як податок або збір на підставі, в порядку та у строки, визначені податковим законодавством;

11) податкові пільги – це законодавчо встановлені умови та можливості пониження податкового навантаження та послаблення податкового тиску.

Існує чотири **види пільг**:

- повне або часткове звільнення від сплати податку конкретного платника;

- повне або часткове звільнення від сплати податку певного виду діяльності або об'єкта оподаткування;

- пониження ставок оподаткування і використання нульової ставки;

- зменшення належної до сплати суми нарахованого податку шляхом використання податкового кредиту.

4. Класифікація податків і зборів

Податки можна *класифікувати* за певними ознаками:

1) за економічною ознакою об'єкта оподаткування:

- податки на доходи – обов'язкові збори, які стягуються з чистого доходу

ду з фізичних і юридичних осіб в момент його отримання. Безпосередніми об'єктами оподаткування є заробітна плата та інші доходи громадян, прибуток чи валовий дохід підприємства;

- податки на споживання – обов'язкові збори, які стягуються в процесі споживання товарів, робіт та послуг, причому їх плата не залежить від результатів фінансово-господарської діяльності, а від розміру споживання. Вони справляються у вигляді непрямих податків;

- податки на майно – обов'язкові збори, які стягуються внаслідок наявності конкретного виду майна, що перебуває в приватній, колективній та державних формах власності (податок на нерухоме майно, збір за першу реєстрацію транспортного засобу).

2) за формою оподаткування:

- прямі податки – обов'язкові платежі, які напряму сплачуються платником до бюджету держави залежно від розміру об'єкта оподаткування. Причому сплата такого податку призводить до вартісного зменшення об'єкта оподаткування (податок з прибутку підприємств, податок на доходи фізичних осіб, податок на нерухоме майно,);

- непрямі податки – обов'язкові платежі, які сплачуються платниками опосередковано через цінові механізми, причому сума податку не зменшує об'єкту оподаткування, а збільшує ціну товару (ПДВ, акцизний податок, мито);

3) в залежності від рівня державних структур:

- загальнодержавні податки і збори – обов'язкові платежі, які встановлюються найвищими органами влади в державі і є обов'язковими до сплати за єдиними ставками на всій території України. Ці податки можуть формувати дохідну частину як державного, так і місцевого бюджетів;

- місцеві податки та збори – обов'язкові платежі, які встановлюються місцевими органами влади і є обов'язковими до сплати за встановленими ставками тільки на певній території. Місцеві податки та збори надходять виключно до місцевих бюджетів.

5) відносно до платника:

- податки з юридичних осіб (податок на прибуток);
- податки з фізичних осіб (податок на доходи фізичних осіб);
- змішані (збір за першу реєстрацію транспортного засобу);

Лекція 2

Податкова система і податкова політика

1. Сутність податкової політики та напрямки її проведення
2. Поняття податкової системи та принципи її побудови
3. Основи організації податкової роботи
4. Податкова служба в Україні

1. Сутність податкової політики та напрямки її проведення

Податкова політика – це діяльність держави у сфері встановлення, правового регламентування та організації справляння податків і зборів у централізовані грошові фонди держави.

Податкова політика поєднує в собі податковий менеджмент і податкову систему.

Податкова політика розробляється як на рівні держави так і на рівні підприємства.

Метою податкової політики держави є наповнення дохідної частини бюджету, а метою податкової політики підприємства – зменшення податкових відрахувань до бюджету. На жаль в Україні податкове законодавство нестабільне, тому планування податкової політики на рівні підприємства дуже важко.

Важливою умовою ефективності податкової політики є її стабільність і передбачуваність, що, з одного боку, викликає в усіх суб'єктів господарювання стабільний інтерес до перспективної фінансової політики, а з другого – забезпечує високий рівень роботи податкової служби на основі розроблених нормативно-правових актів із питань оподаткування та освоєння механізмів стягнення того чи іншого податку.

2. Поняття податкової системи та принципи її побудови

Проявом на практиці податкової політики, яка проводиться в тій чи іншій державі й формується відповідними державами структурами, виступає податкова система країни.

При визначенні податкової системи важливо розмежувати два підходи до її розуміння. По-перше, податкова система – це сукупність податків і податкових платежів, які законодавчо закріплені в державі. По-друге, податкова система включає в себе механізми нарахування, сплати податків та організації контролю й відповідальності за порушення податкового законодавства.

Таким чином, податкова система – це сукупність податків, зборів та інших платежів до бюджету і державних цільових фондів; принципів, форм і методів їх установа, зміни чи відміни; дій, які забезпечують їх сплату, контроль і відповідальність за порушення податкового законодавства.

Основними принципами податкової системи є:

- 1) розподіл податкового тиску повинен бути рівномірним;
- 2) мінімальний тиск на економічні рішення; будь-яке державне втручання, пов'язане з "надмірним оподаткуванням", слід зменшити;

3) якщо перед податковою політикою поставлені інші цілі, наприклад стимулювання інвестицій, звести до мінімуму можливе порушення рівноваги між соціальною справедливістю і економічною ефективністю;

4) сприяти стабілізації економіки і економічному росту;

5) оподаткування повинно бути зрозумілим для платника податків, а управління ним – справедливим;

б) затрати на управління податковою системою повинні бути мінімальними.

Сучасні податкові системи мають досить складну структуру, яка включає в себе різні види податків. Різновидність форм податків пов'язана з бажанням врахувати розбіжності в платоспроможності податкоплатників, зробити оподаткування в цілому психологічно легшим, відобразити різноманітність форм доходів, вплинути на споживання і нагромадження.

Найчастіше в податкових системах різних країн використовуються наступні податки:

- податок з фізичних осіб;
- відрахування на соціальне страхування;
- податок на прибуток підприємств (корпорацій);
- податок на майно (землю, нерухоме майно);
- податок, що утримується при передачі майнових прав однієї особи іншій;
- податок на споживання, що встановлюється як надбавка до цін на товари, роботи і послуги (на додану вартість, з покупок і продажі, мито, акцизний збір).

3. Основи організації податкової роботи

Податкова робота – це діяльність держави та її органів, а також платників в процесі правового регламентування, нарахування, сплати та зарахування податків і податкових платежів, а також контролю за своєчасністю та повнотою їх надходження до бюджету.

Суб'єктами податкової роботи в Україні виступають:

• Верховна Рада України – приймає закони загальної та спеціальної дії в сфері оподаткування;

• органи виконавчої влади (Міністерство фінансів, Державне казначейство, Міністерство економіки) – забезпечують дію механізмів справляння податків і податкових платежів;

• органи податкової служби – здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства, розробляють нормативно-правову базу дії законів про оподаткування, здійснюють облік платників і податкових надходжень, здійснюють нарахування та стягнення окремих податків, проводять роз'яснення податкового законодавства, притягують до відповідальності його порушників;

- платники податків – нараховують і сплачують податки та податкові платежі, подають податкову звітність, несуть відповідальність за порушення податкового законодавства.

Податкова робота включає в себе такі *основні елементи*:

- встановлення правової бази (законодавчої бази та інструктивно-методичного забезпечення);
- нарахування та обчислення податків і податкових платежів, їх облік;
- визначення способів утримання та стягнення податків (з джерела сплати, за платіжним повідомленням, за податковою декларацією);
- розрахунки з бюджетом – визначення форм (авансові платежі, платежі за фактом) і способів (готівкові, безготівкові).

4. Податкова служба в Україні

Надійна податкова система передбачає наявність високоорганізованої, забезпеченої кадрами і необхідною технікою *податкової служби* – сукупності державних органів, які організують і контролюють поступлення податків і податкових платежів.

Функціями ДПА України є:

- 1) розробка нормативно-методичного забезпечення механізму дії законів про окремі податки;
- 2) координування діяльності всієї податкової служби;
- 3) роз'яснення окремих норм законодавчих актів про податки, інші платежі;
- 4) затвердження методик розрахунку податку та податкових платежів, а також форм податкової звітності;
- 5) контроль за діяльністю низових рівнів податкової служби;
- 6) кадрова політика;
- 7) прогнозує, аналізує надходження податків, інших платежів, джерела податкових надходжень, розробляє пропозиції щодо їх збільшення та зменшення втрат бюджету;
- 8) вносить в установленому порядку пропозиції щодо вдосконалення податкового законодавства, розробляє проекти міжнародних договорів стосовно оподаткування;
- 9) розробляє основні напрямки, форми і методи проведення перевірок додержання податкового та валютного законодавства;
- 10) інші функції згідно закону України "Про державну податкову службу в Україні".

До основних завдань органів державної податкової служби належать:

- здійснення контролю за дотримання податкового законодавства;
- внесення у встановленому порядку пропозицій щодо вдосконалення податкового законодавства;

- формування та ведення Державного реєстру фізичних осіб – платників податків та інших обов'язкових платежів та Єдиного банку даних про платників податків – юридичних осіб;
- роз'яснення законодавства з питань оподаткування серед платників податків;
- запобігання злочинам, їх розкриття, припинення, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення.

5. Види перевірок

75.1.. Органи державної податкової служби мають право проводити камеральні, документальні (планові або позапланові; виїзні або невиїзні) та фактичні перевірки.

Камеральні та документальні перевірки проводяться органами державної податкової служби виключно у випадках, в межах компетенції та у порядку, встановлених цим Кодексом, а фактичні перевірки – цим Кодексом та іншими законами України, контроль за дотриманням яких покладено на органи державної податкової служби.

75.1.1. Камеральною вважається перевірка, яка проводиться у приміщенні органу державної податкової служби виключно на підставі даних, зазначених у податкових деклараціях (розрахунках) платника податку.

75.1.2. Документальною перевіркою вважається перевірка, предметом якої є своєчасність, достовірність, повнота нарахування та сплати усіх передбачених цим Кодексом податків та зборів, а також дотримання валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення та оформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами), та яка проводиться на підставі податкових декларацій (розрахунків), фінансової, статистичної та іншої звітності, реєстрів податкового та бухгалтерського обліку, ведення яких передбачено законом, первинних документів, які використовуються в бухгалтерському та податковому обліку і пов'язані з нарахуванням і сплатою податків та зборів, виконанням вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби, а також отриманих в установленому законодавством порядку органом державної податкової служби документів та податкової інформації, у тому числі за результатами перевірок інших платників податків.

Документальна планова перевірка проводиться відповідно до плану – графіка перевірок.

Документальна позапланова перевірка не передбачається у плані роботи органу державної податкової служби і проводиться за наявності хоча б однієї з обставин визначених цим Кодексом.

Документальною виїзною перевіркою вважається перевірка, яка проводиться за місцезнаходженням платника податків чи місцем розташування об'єкта права власності, стосовно якого проводиться така перевірка.

Документальною невиїзною перевіркою вважається перевірка, яка проводиться в приміщенні органу державної податкової служби.

75.1.3. Фактичною вважається перевірка, що здійснюється за місцем фактичного провадження платником податків діяльності, розташування господарських або інших об'єктів права власності такого платника. Така перевірка здійснюється органом державної податкової служби щодо дотримання порядку здійснення суб'єктами господарювання розрахункових операцій, ведення касових операцій, наявності ліцензій, патентів, свідоцтв, виробництва та обігу підакцизних товарів, дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення та оформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами), а також здійснення фізичною особою підприємницької діяльності без державної реєстрації.

Стаття 76. Порядок проведення камеральної перевірки

76.1. Камеральна перевірка проводиться посадовими особами органу державної податкової служби без будь-якого спеціального рішення керівника такого органу або направлення на її проведення.

Камеральній перевірці підлягає вся податкова звітність суцільним порядком.

Згода платника на перевірку та його присутність під час проведення камеральної перевірки не обов'язкова.

76.2. Порядок оформлення результатів камеральної перевірки здійснюється у відповідності до вимог статті 86 цього Кодексу.

Стаття 77. Порядок проведення документальних планових перевірок.

77.1. Документальна планова перевірка повинна бути передбачена у плані-графіку проведення планових документальних перевірок.

77.2. До плану – графіка проведення документальних планових перевірок відбираються платники, які мають ризик щодо несплати податків та зборів, невиконання іншого законодавства, контроль за яким покладено на органи державної податкової служби.

Періодичність проведення документальних планових перевірок платників податків визначається залежно від ступеня ризику в діяльності таких платників податків, який поділяється на високий, середній та незначний. Платники податків з незначним ступенем ризику включаються до плану-графіку не частіше, ніж раз на три календарних роки, середнім - не частіше ніж раз на два календарних роки, високим - не частіше одного разу на календарний рік.

Порядок формування та затвердження плану - графіку, перелік ризиків та їх поділ за ступенями встановлюються центральним органом державної податкової служби.

Платники податків - юридичні особи, що відповідають критеріям, визначеним пунктом 154.6 статті 154, та у яких сума сплаченого до бюджету податку на додану вартість становить не менше п'яти відсотків від задекларованого доходу за звітний податковий період, а також самозайняті особи, сума сплачених податків яких становить не менше п'яти відсотків від задекларованого доходу за звітний податковий період, включаються до плану-

графіка не частіше, ніж раз на три календарних роки. Вказана норма не поширюється на таких платників податків у разі порушення ними статей 45, 49, 50, 51, 57 цього Кодексу.

77.3. Забороняється проведення документальної планової перевірки за окремими видами зобов'язань перед бюджетами, крім правильності обчислення, повноти і своєчасності сплати податку з доходів фізичних осіб та зобов'язань за бюджетними позиками і кредитами, що гарантовані бюджетними коштами.

77.4. Право на проведення документальної планової перевірки платника податків надається лише у тому випадку, коли такому платнику не пізніше ніж за десять календарних днів до дня проведення зазначеної перевірки вручено під розписку або надіслано рекомендованим листом з повідомленням про вручення письмове повідомлення із зазначенням дати початку проведення такої перевірки.

77.5. У разі планування різними контролюючими органами у звітному періоді проведення перевірки одного й того самого підприємства така перевірка проводиться зазначеними органами одночасно. Порядок координації проведення планових виїзних перевірок органами виконавчої влади, уповноваженими здійснювати контроль за нарахуванням та сплатою податків та зборів, визначається Кабінетом Міністрів України.

77.6. Допуск посадових осіб органів податкової служби до проведення документальної планової виїзної перевірки здійснюється згідно із статтею 81 цього Кодексу. Документальна планова невиїзна перевірка здійснюється у порядку, передбаченому статтею 79 цього Кодексу.

77.7. Строки проведення документальної планової перевірки встановлені статтею 82 цього Кодексу.

77.8. Перелік матеріалів, які можуть бути підставою для висновків під час проведення документальної планової перевірки та порядок надання платниками податків документів для такої перевірки встановлено статтями 83, 85 цього Кодексу.

77.9. Порядок оформлення результатів документальної планової перевірки встановлено статтею 86 цього Кодексу.

Стаття 78. Порядок проведення документальних позапланових перевірок

78.1. Документальна позапланова виїзна перевірка здійснюється за наявності хоча б однієї з таких обставин:

78.1.1. за наслідками перевірок інших платників податків або отримання податкової інформації виявлено факти, що свідчать про можливі порушення платником податків податкового, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби, якщо платник податків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу державної податкової служби протягом десяти робочих днів з дня отримання запиту;

78.1.2. платником податків не подано в установлений строк податкову декларацію або розрахунки, якщо їх подання передбачено законом;

78.1.3. платником податків подано органу державної податкової служби уточнюючий розрахунок з відповідного податку за період, який перевірявся органом державної податкової служби;

78.1.4. виявлено недостовірність даних, що містяться у податкових деклараціях, поданих платником податків, якщо платник податків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу державної податкової служби протягом десяти робочих днів з дня отримання запиту;

78.1.5. платником податків подано в установленому порядку органу державної податкової служби заперечення до акта перевірки або скаргу на прийняте за її результатами податкове повідомлення - рішення, в яких вимагається повний або частковий перегляд результатів відповідної перевірки або скасування прийнятого за її результатами податкового повідомлення - рішення у разі коли платник податків у своїй скарзі (запереченнях) посиляється на обставини, що не були досліджені під час перевірки та об'єктивний їх розгляд неможливий без проведення перевірки. Така перевірка проводиться виключно з питань, що стали предметом оскарження;

78.1.6. у разі виникнення потреби у перевірці повноти та своєчасності нарахування і сплати податків та зборів, виконання вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби, на підставі отриманих від особи відомостей про фінансово-господарські відносини з платником податків, яким не надано пояснення та належно засвідчені копії документів на обов'язковий письмовий запит органу державної податкової служби протягом десяти робочих днів від дня отримання запиту;

78.1.7. розпочато процедуру реорганізації юридичної особи (крім перетворення), припинення юридичної особи або підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця, порушено провадження у справі про визнання банкрутом платника податків або подано заяву про зняття з обліку платника податків;

78.1.8. платником подано декларацію, в якій заявлено до відшкодування з бюджету податок на додану вартість, за наявності підстав для перевірки, визначених у розділі V цього Кодексу, та/або з від'ємним значенням з податку на додану вартість, яке становить більше 100 тис. гривень.

Документальна позапланова виїзна перевірка з підстав, визначених у цьому підпункті, проводиться виключно стосовно правомірності декларування заявленого до відшкодування з бюджету податку на додану вартість та/або з від'ємного значення з податку на додану вартість, яке становить більше 100 тис. гривень;

78.1.9. щодо платника податку подано скаргу про ненадання таким платником податків податкової накладної покупцю або про порушення правил заповнення податкової накладної у разі ненадання таким платником податків пояснень та документального підтвердження на письмовий запит ор-

гану державної податкової служби протягом десяти робочих днів з дня його отримання;

78.1.10. у разі коли платником податку на прибуток підприємств протягом чотирьох послідовних базових звітних періодів у податковій звітності відображається від'ємне значення об'єкта оподаткування (збиток);

78.1.11. отримано постанову судді (ухвалу суду) про призначення перевірки або постанову органу дізнання, слідчого, прокурора, винесену ними відповідно до закону у кримінальних справах, що перебувають у їх провадженні;

78.1.12. органом державної податкової служби вищого рівня в порядку контролю за діями або бездіяльністю посадових осіб органу державної податкової служби нижчого рівня здійснено перевірку документів обов'язкової звітності платника податків або матеріалів документальної перевірки, проведеної контролюючим органом нижчого рівня, і виявлено невідповідність висновків акта перевірки вимогам законодавства або неповне з'ясування під час перевірки питань, що повинні бути з'ясовані під час перевірки для винесення об'єктивного висновку щодо дотримання платником податків вимог законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби.

Рішення про проведення документальної позапланової перевірки в цьому випадку приймається органом державної податкової служби вищого рівня лише у тому разі, коли стосовно посадових осіб органу державної податкової служби нижчого рівня, які проводили документальну перевірку зазначеного платника податків, розпочато службове розслідування або порушено кримінальну справу;

78.1.13. у разі отримання інформації про ухилення податковим агентом від оподаткування виплаченої (нарахованої) найманим особам (у тому числі без документального оформлення) заробітної плати, пасивних доходів, додаткових благ, інших виплат та відшкодувань, що підлягають оподаткуванню, у тому числі внаслідок неукладення платником податків трудових договорів з найманими особами згідно із Кодексом законів про працю України, а також провадження особою господарської діяльності без державної реєстрації. Така перевірка проводиться виключно з питань, що стали підставою для проведення такої перевірки.

78.2. Обмеження у підставах проведення перевірок платників податків, визначені цим Кодексом, не поширюються на перевірки, що проводяться на звернення такого платника податків, або перевірки, що проводяться у межах порушеної кримінальної справи.

78.3. Працівникам податкової міліції забороняється брати участь у проведенні планових та позапланових виїзних перевірок платників податків, що проводяться органами державної податкової служби, якщо такі перевірки не пов'язані з веденням оперативно-розшукових справ або розслідуванням кримінальних справ, порушених стосовно таких платників податків (посадових осіб платників податків), що знаходяться в їх провадженні. Перевірки платників податків податковою міліцією проводяться у межах, визначених зако-

ном повноважень, та у порядку, передбаченому Законом України "Про оперативно-розшукову діяльність", Кримінально-процесуальним кодексом України та іншими законами України.

78.4. Рішення про проведення документальної позапланової перевірки приймається керівником органу державної податкової служби та оформлюється наказом.

78.5. Допуск посадових осіб органів податкової служби до проведення документальної позапланової виїзної перевірки здійснюється згідно із статтею 81 цього Кодексу. Документальна позапланова невиїзна перевірка здійснюється у порядку, передбаченому статтею 79 цього Кодексу.

78.6. Строки проведення документальної позапланової перевірки встановлені статтею 82 цього Кодексу.

78.7. Перелік матеріалів, які можуть бути підставою для висновків під час проведення документальної позапланової перевірки та порядок надання платниками податків документів для такої перевірки встановлено статтями 83, 85 цього Кодексу.

78.8. Порядок оформлення результатів документальної позапланової перевірки встановлено статтею 86 цього Кодексу.

Стаття 79. Особливості проведення документальної невиїзної перевірки

79.1. Документальна невиїзна перевірка здійснюється у разі прийняття керівником органу державної податкової служби рішення про її проведення та за наявності обставин для проведення документальної перевірки, визначених статтями 77 та 78 цього Кодексу. Документальна невиїзна перевірка здійснюється на підставі зазначених у підпункті 75.1.2 пункту 75.1 статті 75 цього Кодексу документів та даних, наданих платником податків у визначених цим Кодексом випадках, або отриманих в інший спосіб, передбачений законом.

79.2. Документальна позапланова невиїзна перевірка проводиться посадовими особами органу державної податкової служби виключно на підставі рішення керівника органу державної податкової служби, оформленого наказом, та за умови надіслання платнику податків рекомендованим листом з повідомленням про вручення або вручення йому або його уповноваженому представнику під розписку письмового повідомлення про дату початку та місце проведення такої перевірки.

79.3. Присутність платників податків під час проведення документальних невиїзних перевірок не обов'язкова.

;

Стаття 80. Порядок проведення фактичної перевірки

80.1. Фактична перевірка здійснюється без попередження платника податків (особи).

80.2. Фактична перевірка може проводитись за наказом (розпорядженням) керівника органу державної податкової служби, за наявності хоча б однієї з таких обставин:

80.2.1. у разі, коли за результатами перевірок інших платників податків виявлено факти, які свідчать про можливі порушення платником податків за-

конодавства щодо виробництва та обігу підакцизних товарів, здійснення платником податків розрахункових операцій, ведення касових операцій, наявності патентів, ліцензій, свідоцтв та інших документів, контроль за наявністю яких покладено на органи державної податкової служби, та виникає необхідність перевірки таких фактів;

80.2.2. у разі отримання в установленному законодавством порядку інформації від державних органів або органів місцевого самоврядування, яка свідчить про можливі порушення платником податків законодавства, контроль за яким покладено на органи державної податкової служби, зокрема, щодо здійснення платниками податків розрахункових операцій, ведення касових операцій, наявності патентів, ліцензій, свідоцтв та інших документів, контроль за наявністю яких покладено на органи державної податкової служби, виробництва та обігу підакцизних товарів;

80.2.3. письмового звернення покупця (споживача), оформленого відповідно до закону, про порушення платником податків устанавленого порядку проведення розрахункових операцій, касових операцій, патентування або ліцензування;

80.2.4. неподання суб'єктом господарювання в устанавлений законом строк обов'язкової звітності про використання реєстраторів розрахункових операцій, розрахункових книжок та книг обліку розрахункових операцій, подання їх з нульовими показниками або з показниками, що не відповідають відомостям, зазначеним в обов'язковій звітності;

80.2.5. отримання в устанавленому законодавством порядку інформації про порушення вимог законодавства в частині виробництва, обліку, зберігання та транспортування спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів та цільового використання спирту платниками податків;

80.2.6. у разі виявлення за результатами попередньої перевірки порушення законодавства з питань, визначених у пункті 75.1.3;

80.2.7. у разі отримання в устанавленому законодавством порядку інформації про використання праці найманих осіб без належного оформлення трудових відносин та виплати роботодавцями доходів у вигляді заробітної плати без сплати податків до бюджету, а також здійснення фізичною особою підприємницької діяльності без державної реєстрації.

80.3. Фактична перевірка, що здійснюється за наявності обставини, визначеної у пункті 80.2.6, може бути проведена для контролю щодо припинення порушення законодавства з питань, визначених у пункті 75.1.3, одноразово протягом 12 місяців з дати складання акту за результатами попередньої перевірки.

80.4. Перед початком фактичної перевірки, з питань дотримання порядку здійснення розрахункових операцій та ведення касових операцій, посадовими особами органів державної податкової служби на підставі підпункту 20.1.9 пункту 20.1. статті 20 цього Кодексу може бути проведена контрольна розрахункова операція.

80.5. Допуск посадових осіб органів податкової служби до проведення фактичної перевірки здійснюється згідно із статтею 81 цього Кодексу.

80.6. Під час проведення фактичної перевірки в частині дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення та оформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами), в тому числі, що виконують трудові функції на умовах випробування, перевіряється наявність належного оформлення трудових відносин, з'ясовуються питання щодо ведення обліку роботи, виконаної працівником, обліку витрат на оплату праці, відомості про оплату праці працівника. Для з'ясування факту належного оформлення трудових відносин саме з працівником, що здійснює трудову діяльність, можуть використовуватися документи, що посвідчують особу, або інші документи, які дозволяють її ідентифікувати (посадове посвідчення, посвідчення водія, санітарна книжка, тощо).

80.7. Фактична перевірка проводиться двома і більше посадовими особами органу державної податкової служби у присутності посадових осіб суб'єкта господарювання або його представника та/або особи, що фактично здійснює розрахункові операції.

80.8. Під час проведення перевірки посадовими особами, які здійснюють таку перевірку, може проводитись хронометраж господарських операцій. За результатами хронометражу складається довідка, яка підписується посадовими особами органу державної податкової служби та посадовими особами суб'єкта господарювання або його представника та/або особами, що фактично здійснюють господарські операції.

80.9 Строки проведення фактичної перевірки встановлені статтею 82 цього Кодексу.

80.10. Порядок оформлення результатів фактичної перевірки встановлено статтею 86 цього Кодексу.

Стаття 81. Умови та порядок допуску посадових осіб органів державної податкової служби до проведення документальних виїзних та фактичних перевірок

81.1. Посадові особи органу державної податкової служби вправі приступити до проведення документальної виїзної перевірки за наявності підстав для її проведення, визначених цим Кодексом та фактичної перевірки, яка проводиться з підстав, визначених цим Кодексом та іншими законодавчими актами, контроль за дотриманням яких покладено на органи державної податкової служби, та за умови пред'явлення направлення на проведення такої перевірки, в якому зазначається дата видачі, найменування органу державної податкової служби, найменування та реквізити суб'єкта (об'єкта), перевірка якого проводиться (прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи - платника податку, який перевіряється), мета, вид (планова або позапланова), підстави, дата початку та тривалість перевірки, посада та прізвище посадової (службової) особи, яка проводитиме перевірку. Направлення на перевірку у такому випадку є дійсним за умови наявності підпису керівника органу державної податкової служби або його заступника, що скріплений печаткою органу державної податкової служби.

Непред'явлення платнику податків (його посадовим (службовим) особам або особам, які фактично проводять розрахункові операції) направлення

на проведення перевірки або пред'явлення направлення, оформленого з порушенням вимог, установлених цим пунктом, є підставою для недопущення посадових (службових) осіб органу державної податкової служби до проведення документальної виїзної або фактичної перевірки.

Відмова платника податків та/або посадових (службових) осіб платника податків (його представників або осіб, які фактично проводять розрахункові операції) від допуску до перевірки на інших підставах, ніж визначені в абзаці другому цього пункту, не дозволяється.

При пред'явленні направлення платнику податків та/або посадовим (службовим) особам платника податків (його представникам або особам, які фактично проводять розрахункові операції) такі особи розписуються у направленні із зазначенням свого прізвища, ім'я, по батькові, посади, дати і часу ознайомлення.

У разі відмови платника податків та/або посадових (службових) осіб платника податків (його представників або осіб, які фактично проводять розрахункові операції) розписатися у направленні на перевірку, посадовими (службовими) особами органу державної податкової служби складається акт, який засвідчує факт відмови. У такому випадку акт про відмову від підпису у направленні на перевірку є підставою для початку проведення такої перевірки.

81.2. У разі відмови платника податків та/або посадових (службових) осіб платника податків (його представників або осіб, які фактично проводять розрахункові операції) у допуску посадових (службових) осіб органу державної податкової служби до проведення перевірки складається акт, який засвідчує факт відмови. У такому випадку акт про відмову від допуску до проведення перевірки є підставою для звернення до суду щодо зупинення операцій на рахунках такого платника податків у банках та інших фінансових установах, в установленому цим Кодексом порядку та вжиття інших заходів, передбачених законом.

81.3. Під час проведення перевірок посадові (службові) особи органів державної служби повинні діяти у межах прав і повноважень, визначених цим Кодексом.

Керівники і відповідні посадові особи юридичних осіб та фізичні особи – платники податків під час перевірки, що проводиться органами державної податкової служби, зобов'язані давати пояснення з питань оподаткування у випадках, передбачених цим Кодексом, виконувати вимоги органів державної податкової служби щодо усунення виявлених порушень законів про оподаткування і підписати акт (довідку) про проведення перевірки та мають право надати заперечення на цей акт (довідку).

Стаття 82. Строки проведення виїзних перевірок

82.1. Тривалість перевірок, визначених у статті 77 цього Кодексу, не повинна перевищувати 30 робочих днів для великих платників податків, щодо суб'єктів малого підприємництва – 10 робочих днів, інших платників податків – 20 робочих днів.

Продовження строків проведення перевірок, визначених у статті 77 цього Кодексу, можливе за рішенням керівника органу державної податкової служби не більш як на 15 робочих днів для великих платників податків, щодо суб'єктів малого підприємництва - не більш як на 5 робочих днів, інших платників податків – 10 робочих днів.

82.2. Тривалість перевірок, визначених у статті 78 цього Кодексу (крім перевірок, що проводяться за наявності обставин, визначених у підпункті 78.1.8 пункту 78.1 статті 78 цього Кодексу, тривалість яких встановлена у статті 200 розділу V цього Кодексу), не повинна перевищувати 15 робочих днів для великих платників податків, щодо суб'єктів малого підприємництва – 5 робочих днів, інших платників податків – 10 робочих днів.

Продовження строків проведення перевірок, визначених у статті 78 цього Кодексу, можливе за рішенням керівника органу державної податкової служби не більш як на 10 робочих днів для великих платників податків, щодо суб'єктів малого підприємництва - не більш як на 2 робочих дня, інших платників податків – 5 робочих днів.

82.3. Тривалість перевірок, визначених статтею 80 цього Кодексу, не повинна перевищувати 10 діб.

Продовження строку таких перевірок здійснюється за рішенням керівника органу державної податкової служби не більш як на 5 діб.

Підставами для продовження строку перевірки є:

82.3.1. заява суб'єкта господарювання (у разі необхідності подання ним документів, які стосуються питань перевірки);

82.3.2. змінний режим роботи або підсумований облік робочого часу суб'єкта господарювання та/або його господарських об'єктів.

82.4. Проведення документальної виїзної планової та позапланової перевірки великого платника податків може бути зупинено за рішенням керівника податкового органу, яке оформляється наказом, з подальшим поновленням її проведення на невикористаний строк.

Зупинення документальної виїзної планової та позапланової перевірки перериває перебіг строку проведення перевірки.

При цьому перевірка може бути зупинена на загальний строк, що не перевищує 30 робочих днів, а у випадку необхідності проведення експертизи, отримання інформації від іноземних державних органів щодо діяльності платника податків, завершення розгляду судом позовів з питань, що пов'язані з предметом перевірки, відновлення платником податків втрачених документів, перевірка може бути зупинена на строк, необхідний для завершення таких процедур.

Лекція 3

Податок на додану вартість

1. Податок на додану вартість: платники, об'єкти оподаткування та ставки податку

2. Механізм справляння ПДВ

3. Первинний і аналітичний облік ПДВ

4. Звітність ПДВ. Зміст та порядок представлення.

1. Податок на додану вартість: платники, об'єкти оподаткування та ставки податку

Податок на додану вартість – це непрямий податок, що є частиною новоствореної вартості, яка створюється на всіх стадіях виробництва та обігу, що включається у вигляді надбавки в ціну товару, робіт та послуг і цілком оплачується кінцевим споживачем товарів, робіт, послуг.

Основним документом, який регламентує порядок адміністрування ПДВ Податковий кодекс введений в дію з 01.01.2010.

Платником ПДВ являється будь-яка особа, яка:

- що провадить господарську діяльність і реєструється за своїм добровільним рішенням як платник податку;

- зареєстрована або підлягає реєстрації як платник податку;

- ввозить товари на митну територію України товари в обсягах, що підлягають оподаткуванню цим податком;

- веде облік результатів діяльності за договором про спільну діяльність без утворення юридичної особи;

- особа-управитель майна, яка веде окремий податковий облік з податку на додану вартість відносно господарських операцій, пов'язаних з використанням майна, що отримане в управління за договорами управління майном.

- проводить операції з постачання конфіскованого майна, знахідок, скарбів, майна, визнаного безхазяйним, майна, за яким не звернувся власник до кінця строку зберігання, та майна;

- уповноважена вносити податок з об'єктів оподаткування, що виникають внаслідок постачання послуг підприємствами залізничного транспорту.

Реєстрації як платник податку підлягає особа у разі

- коли загальна сума від здійснення операцій з поставки товарів (послуг), що підлягають оподаткуванню, у тому числі з використанням локальної або глобальної комп'ютерної мережі протягом останніх 12 місяців перевищує 300 тисяч грн. (без врахування ПДВ);

- якщо особа, яка проводить оподатковувані операції і не є платником податку у зв'язку з тим, що обсяги оподатковуваних операцій, є меншими від встановленої суми та обсяги постачання товарів/послуг іншим платникам податку за останні дванадцять календарних місяців, сукупно складають не менше 50 відсотків від загального обсягу постачання, вважає за доцільне доб-

ровільно зареєструватися як платник податку, така реєстрація здійснюється за її заявою.

Об'єктом оподаткування є операції платників податку з:

- поставки (продажу) товарів та послуг, на території України;
- ввезення товарів (супутніх послуг) на територію України;
- вивезення товарів (супутніх послуг) за територію України.

Ставки податку встановлюються від бази оподаткування у таких розмірах:

- 20%; з 2014 р. 17 %;
- 0%.

За нульовою ставкою оподатковуються операції з:

- експорту товарів (супутніх послуг), якщо їх експорт підтверджений митною декларацією;

- постачання товарів: для заправки або забезпечення морських суден, повітряних суден, космічних кораблів, космічних ракетних носіїв, наземного військового транспорту;

- постачання товарів/послуг підприємствами роздрібною торгівлі, які розташовані на території України у зонах митного ;.

- постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом.

- послуги, що передбачають роботи з рухомим майном, попередньо ввезеним на митну територію України для виконання таких робіт та вивезеним за межі митної території України платником, що виконував такі роботи, або отримувачем-нерезидентом.

- послуги з обслуговування повітряних суден, що виконують міжнародні рейси.

Операції, які не є об'єктом оподаткування ПДВ:

- нарахування та виплата зарплат, пенсій, стипендій;
- емісія цінних паперів;
- передача майна на збереження або в оперативну оренду;
- надання послуг зі страхування;
- обіг валютних цінностей.

Операції, які звільняються від оподаткування, це операції з:

- поставки вітчизняних продуктів дитячого харчування молочними кухнями та спеціалізованими магазинами і куточками, які виконують функції роздаточних пунктів, у порядку і за переліком продуктів, встановленими Кабінетом Міністрів України;

- поставки (передплати) періодичних видань друкованих засобів масової інформації та книжок, крім видань еротичного характеру, учнівських зошитів, підручників та навчальних посібників українського виробництва, словників українсько-іноземної або іноземно-української мови: доставки таких періодичних видань друкованих засобів масової інформації на митній території України;

- поставки послуг з виховання та освіти дітей дитячими музичними та художніми школами, школами мистецтв, будинками культури; послуг з дошкільного виховання, початкової, середньої, професійно-технічної та вищої освіти закладами, які мають спеціальний дозвіл (ліцензію) на поставку таких послуг, незалежно від їх організаційно-правового статусу та форми власності, згідно з переліком таких послуг, визначеним Кабінетом Міністрів України, а також послуг з розміщення учнів або студентів в інтернатах або гуртожитках:

- поставки товарів спеціального призначення для інвалідів за переліком, встановленим Кабінетом Міністрів України, уповноваженому органу державної виконавчої влади, у тому числі легкових автомобілів для інвалідів, з їх оплатою за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів, а також операції з їх безоплатної передачі інвалідам у випадках, визначених законодавством:

- поставки (у тому числі аптечними закладами) зареєстрованих та допущених до застосування в Україні лікарських засобів та виробів медичного призначення за переліком, що щорічно визначається Кабінетом Міністрів України до 1 вересня року, попереднього звітному. Якщо у такий строк перелік не встановлено, діє перелік минулого року;

- поставки послуг з охорони здоров'я згідно з переліком, встановленим Кабінетом Міністрів України, закладами охорони здоров'я, які мають ліцензію на поставку таких послуг, а також поставки послуг реабілітаційними установами для інвалідів та дітей-інвалідів, що мають ліцензію на поставку таких послуг.

- поставки путівок на санаторно-курортне лікування, оздоровлення та відпочинок на території України фізичних осіб віком до 18 років;

- надання послуг з перевезення осіб пасажирським транспортом (крім таксомоторів) у межах населеного пункту, тарифи на які регулюються органом місцевого самоврядування відповідно до його компетенції, визначеної законом;

- поставки послуг з поховання за переліком, встановленим Кабінетом Міністрів України будь-яким платником податку;

2. Механізм справляння ПДВ

Механізм справляння ПДВ будується на співставленні податкового зобов'язання та податкового кредиту. Сума ПДВ, що підлягає сплаті в бюджет (відшкодуванню з бюджету) за підсумками податкового періоду, дорівнює розміру податкових зобов'язань платника податку, яка зменшена на суму податкового кредиту такого періоду і визначається за формулою:

$$\text{ПДВ} = \text{ПЗ} - \text{ПК},$$

Податкове зобов'язання – це загальна сума, податку нарахованого платником за звітний період.

Податковий кредит – це сума, на яку платник податку має право у звітному періоді зменшити своє податкове зобов'язання.

Важливим елементом у механізмі справляння ПДВ є дата виникнення податкового зобов'язання і права платника на податковий кредит.

Датою виникнення податкового зобов'язання є подія, яка відбулася раніше:

- або дата зарахування коштів від покупців (замовників);
- або дата відвантаження товарів, робіт, послуг.

Датою виникнення права на податковий кредит є подія, яка відбулася раніше:

- або дата отримання податкової накладної платником, що засвідчує факт придбання ним товарів, робіт чи послуг;
- або дата списання коштів з банківського рахунку платника податку в оплату товарів (робіт, послуг), дата виписки відповідного рахунку (товарного чека) – в разі розрахунків з використанням кредитних дебетових карток або комерційних чеків;

3. Первинний і аналітичний облік ПДВ

Для створення єдиної бази даних про платників податку вони проходять спеціальну реєстрацію у ДПА за місцем їх знаходження з метою отримання Свідоцтва про реєстрацію платника ПДВ та індивідуального номера, який являє собою 12-ти значний код.

Після реєстрації платники податку отримують право на нарахування податку та складання податкової накладної при продажу товарів.

Податкові накладні із сумою ПДВ понад 10 тисяч гривень з [1 січня 2012](#) року підлягають включенню до Єдиного реєстру податкових накладних, який запроваджений нормами Податкового Кодексу України.

Також, з 1 січня 2012 року необхідно включати до Єдиного реєстру податкові накладні, виписані при здійсненні операцій з постачання підакцизних товарів та товарів, ввезених на митну територію України, не залежно від розміру податку на додану вартість в одній податковій накладній.

З 10 січня 2012 р. платники податку на додану вартість повинні виписувати податкові накладні за новою формою згідно Порядку заповнення податкової накладної, який затверджений наказом ДПА України від 21.12.2010 № 969(на виконання ст.201 р.V Податкового кодексу України) Податкова накладна має містити зазначені окремими рядками:

- а) порядковий номер податкової накладної;
- б) дату виписування податкової накладної;
- в) повну або скорочену назву, зазначену у статутних документах юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи, зареєстрованої як платник податку на додану вартість;
- г) податковий номер платника податку (продавця та покупця);
- г) місцезнаходження юридичної особи-продавця або податкова адреса фізичної особи - продавця, зареєстрованої як платник податку;
- д) повне або скорочене найменування, зазначене у статутних документах отримувача;

- е) опис (номенклатура) товарів/послуг та їх кількість, обсяг;
- є) ціна постачання без урахування податку;
- ж) ставка податку та відповідна сума податку в цифровому значенні;
- з) загальна сума коштів, що підлягають сплаті з урахуванням податку;
- и) вид цивільно-правового договору.

Форма та порядок заповнення податкової накладної затверджуються центральним органом державної податкової служби.

Податкова накладна виписується у двох примірниках у день виникнення податкових зобов'язань продавця. Оригінал податкової накладної видається покупцю, копія залишається у продавця товарів/послуг.

Для операцій, що оподатковуються, і операцій, звільнених від оподаткування, складаються окремі податкові накладні.

Податкова накладна є податковим документом і одночасно відображається у податкових зобов'язаннях і реєстрі виданих податкових накладних продавця та реєстрі отриманих податкових накладних покупця.

Платник податку веде **Реєстр отриманих та виданих податкових накладних** у якому зазначаються порядковий номер податкової накладної, дата її виписування (отримання), загальна сума та сума нарахованого податку, а також реєстраційний номер платника податку продавця, який надав податкову накладну такому платнику податку. Даний реєстр подається до ДПІ разом з декларацією в електронному вигляді

Реєстр є основою для відображення зведених результатів такого обліку в податкових деклараціях з податку на додану вартість.

4. Звітність ПДВ. Зміст та порядок представлення

Платники податку зобов'язані вести окремий облік операцій з поставки та придбання товарів (послуг), які підлягають оподаткуванню цим податком, а також які не є об'єктами оподаткування та звільнених від оподаткування згідно з цим Законом.

Зведені результати такого обліку відображаються у податкових деклараціях, форма і порядок заповнення яких визначені **Наказом Міністерства фінансів України "Про затвердження форм та порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість" (№ 1492 від 25.11.2011 р.)** Платник податку самостійно обчислює суму податкового зобов'язання, яку зазначає в декларації. Дані, наведені у декларації, мають відповідати даним бухгалтерського та податкового обліку платника, достовірність даних підтверджується: підписами відповідальних посадових осіб (керівника, головного бухгалтера) та печаткою.

Звітний (податковий) період може дорівнювати одному календарному місяцю, або календарному кварталу.

(На період з 1 квітня 2011 року до 1 січня 2016 року застосовується ставка 0 відсотків для платників податку на прибуток, у яких протягом трьох послідовних попередніх років (або протягом усіх попередніх періодів, якщо з моменту їх утворення пройшло менше трьох років), щорічний обсяг доходів задекларовано в сумі, що не перевищує трьох мільйонів гривень, та у яких

середньооблікова кількість працівників протягом цього періоду не перевищувала 20 осіб).

Якщо звітний (податковий) період дорівнює календарному місяцю, декларація до органу державної податкової служби протягом 20 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця.

Якщо звітний (податковий) період дорівнює календарному кварталу, декларація подається до органу державної податкової служби, протягом 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу.

До декларації вносяться дані податкового обліку платника окремо за кожний звітний (податковий) період без наростаючого підсумку. Декларація подається до органу державної податкової служби, в якому перебуває на обліку платник податку, одним із таких способів на вибір платника податків:

- а) особисто платником податків або уповноваженою на це особою;
- б) надсилається поштою з повідомленням про вручення та з описом вкладення;
- в) засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису підзвітних осіб у порядку, визначеному законодавством.

Платники податків, що належать до великих та середніх підприємств, подають податкові декларації в електронній.

У разі надсилання декларації поштою платник податку зобов'язаний здійснити таке відправлення на адресу відповідного органу державної податкової служби не пізніше ніж за десять днів до закінчення граничного строку подання податкової декларації.

Декларація складається із вступної частини, службових полів, чотирьох розділів та обов'язкових додатків.

Платником заповнюються вступна частина, службові поля, перші три розділи та додатки.

Розділ IV заповнюється працівниками органів державної податкової служби лише на оригіналі декларації, який залишається в органах державної податкової служби.

Розділ I "Податкові зобов'язання"

У II розділі вказуються загальні обсяги постачання звітного періоду, які оподатковуються за основною ставкою, за нульовою ставкою, звільнені від оподаткування

Розділ II "Податковий кредит"

До розділу II "Податковий кредит" включаються обсяги придбання (виготовлення, будівництва, спорудження, створення) з податком на додану вартість або без податку на додану вартість товарів / послуг, необоротних активів та ін..

Розділ III "Розрахунки з бюджетом за звітний період"

Якщо в результаті розрахунку різниці між сумою податкових зобов'язань і податкового кредиту отримано позитивне значення, то заповнюється рядок 18 декларації.

Якщо в результаті розрахунку значення різниці між сумою податкових зобов'язань і податкового кредиту отримано від'ємне значення, то заповнюється рядок 19 декларації.

Лекція 4

Податок на прибуток підприємств

1. Поняття податку на прибуток та платники, об'єкт оподаткування, ставка податку
2. Доходи
3. Витрати
4. Амортизація
5. Звітність платників податку на прибуток

1. Поняття податку на прибуток та платники

Методологічні засади оподаткування прибутку підприємств визначено Податковим кодексом розділ 3.

Платниками податку з числа резидентів є:

- суб'єкти господарювання - юридичні особи, які провадять господарську діяльність як на території України, так і за її межами;
- управління залізниці, яке отримує прибуток від основної діяльності залізничного транспорту.
- підприємства залізничного транспорту та їх структурні підрозділи, які отримують прибуток від неосновної діяльності залізничного транспорту;
- неприбуткові установи та організації у разі отримання прибутку від неосновної діяльності;

Платниками податку з числа нерезидентів є:

- юридичні особи, що утворені в будь-якій організаційно-правовій формі, та отримують доходи з джерелом походження з України;
- постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи із джерелом походження з України або виконують агентські (представницькі) та інші функції стосовно таких нерезидентів чи їх засновників.

Об'єктом оподаткування є:

- прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду, визначених згідно з статтями 135-137 цього розділу, на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду, визначених згідно з статтями 138-143 цього розділу, з урахуванням правил, встановлених статтею 152 цього розділу;
- дохід (прибуток) нерезидента, що підлягає оподаткуванню з джерелом походження з України.

Ставки податку: 21 % в 2012 р.; 19 % в 2013 р. і 16 % з 2014 р.

2. Доходи

Доходи, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування, включаються до доходів звітного періоду та складаються з:

- доходу від операційної діяльності;
- інших доходів,

Дохід від операційної діяльності включає:

1. Дохід від реалізації товарів, виконаних робіт, наданих послуг;
2. Дохід банківських установ, до якого включаються:
  - а) процентні доходи за кредитно-депозитними операціями (в тому числі за кореспондентськими рахунками) та цінними паперами, придбаними банком;
  - б) комісійні доходи, у тому числі за: кредитно-депозитними операціями, наданими гарантіями, розрахунково-касове обслуговування, інкасацію та перевезення цінностей, операціями з цінними паперами, операціями на валютному ринку, операціями з довірчого управління;
  - в) прибуток від операцій з торгівлі цінними паперами;
  - г) прибуток від операцій з купівлі/продажу іноземної валюти та банківських металів;
  - г) позитивне значення курсових різниць;
  - д) надлишкові суми страхового резерву;
  - е) доходи від відступлення права вимоги боргу третьої особи або виконання вимоги боржником (факторингу);
  - є) інші доходи пов'язані зі здійсненням банківських операцій та наданням банківських послуг;

Інші доходи включають:

- доходи у вигляді дивідендів, отриманих від нерезидентів,;
- доходи від операцій оренди/лізингу;
- доходи за операціями в іноземній валюті;
- суми штрафів та/або неустойки чи пені, фактично отримані за рішенням сторін договору або відповідних державних органів, суду;
- суми безповоротної фінансової допомоги, отриманої платником податку у звітному податковому періоді, безнадійної кредиторської заборгованості, вартості товарів, робіт, послуг, безоплатно отриманих платником податку у звітному періоді, визначені на рівні не нижче звичайної ціни, крім випадків, коли операції з надання/отримання безповоротної фінансової допомоги проводяться між платником податку та його відокремленими підрозділами, які не мають статусу юридичної особи;
- суми невикористаної частини коштів, що повертаються з страхових резервів;
- суми державного мита, попередньо сплаченого позивачем, що повертається на його користь за рішенням суду;
- суми акцизного податку, сплаченого/нарахованого покупцями/ям підакцизних товарів (за їх рахунок) на користь платника такого акцизного податку, уповноваженого цим Кодексом вносити його до бюджету, та рентних платежів, а також суми збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну, теплову енергію та природний газ;
- суми дотацій, субсидій, капітальних інвестицій із фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або бюджетів, отримані платником податку;

- доходи, не враховані при обчисленні доходу періодів, що передують звітному, та виявлені у звітному періоді;
- дохід від реалізації необоротних активів, майнових комплексів, оборотних активів;
- інші доходи платника податку за звітний податковий період.

Для визначення об'єкта оподаткування не враховуються доходи:

1. Сума попередньої оплати та авансів, отримана у рахунок оплати товарів, виконаних робіт, наданих послуг;
2. Суми податку на додану вартість, отримані/нараховані платником податку на додану вартість, нарахованого на вартість продажу товарів, виконаних робіт, наданих послуг;
3. Суми коштів або вартість майна, що надходять платнику податку у вигляді прямих інвестицій у корпоративні права;
4. Суми коштів або вартість майна, отримані платником податку як компенсація (відшкодування) за примусове відчуження державою іншого майна платника податку;
6. Суми коштів у частині надміру сплачених податків та зборів, що повертаються або мають бути повернені платнику податку з бюджетів, якщо такі суми не були включені до складу витрат;
7. Суми доходів органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, отримані від надання державних послуг (видача дозволів (ліцензій), сертифікатів, посвідчень, реєстрація, інші послуги, обов'язковість придбання яких передбачена законодавством), у разі зарахування таких доходів до відповідного бюджету;
8. Суми коштів спільного інвестування, а саме коштів, залучених від інвесторів інститутів спільного інвестування, доходи від проведення операцій з активами таких інститутів та доходи, нараховані за активами зазначених інститутів, а також кошти, залучені від власників сертифікатів фондів операцій з нерухомістю, доходи від проведення операцій з активами фондів операцій з нерухомістю та доходи, нараховані за активами фондів операцій з нерухомістю, створених відповідно до закону;
9. Суми отриманого платником податку емісійного доходу;
10. Кошти або майно, що надходять у вигляді міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до чинних міжнародних договорів;
11. Вартість основних засобів, безоплатно отриманих платником податку з метою здійснення їх експлуатації у таких випадках:
  - якщо такі основні засоби отримані за рішенням центральних органів виконавчої влади;
  - у разі отримання спеціалізованими експлуатуючими підприємствами об'єктів енергопостачання, газо- і теплозабезпечення, водопостачання, каналізаційних мереж відповідно до рішень місцевих органів виконавчої влади та виконавчих органів рад, прийнятих у межах їх повноважень;
  - у разі отримання підприємствами комунальної власності об'єктів соціальної інфраструктури, що перебували на балансі інших підприємств та утримувалися за їх рахунок.

12. Кошти або майно, що надаються у вигляді допомоги громадським організаціям інвалідів, спілкам громадських організацій інвалідів;

14 Вартість безоплатно отриманого платником податку майна, що створене в результаті виконання заходів, передбачених державними програмами поліпшення стану безпеки, умов праці, а також іншими профілактичними заходами відповідно до завдань страхування від нещасних випадків.

1. Витрати

Витрати – це сума будь-яких витрат підприємства у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, що здійснюються як компенсацію вартості товарів (робіт, послуг), які купують для використання у власній господарській діяльності.

Витрати, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування, складаються із:

- витрат операційної діяльності;
- інших витрат.

Витрати операційної діяльності включають:

1. Витрати, що формують собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг, визнаються витратами того звітного періоду, в якому визнано доходи від реалізації таких товарів, виконаних робіт, наданих послуг

2. Собівартість виготовлених та реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг складається з витрат, прямо пов'язаних з виробництвом таких товарів, виконанням робіт, наданням послуг, а саме:

прямих матеріальних витрат;

амортизації виробничих основних засобів та нематеріальних активів, безпосередньо пов'язаних з виробництвом товарів, виконанням робіт, наданням послуг;

вартості придбаних послуг, прямо пов'язаних з їх виробництвом (наданням);

інших прямих витрат, у тому числі витрат з придбання електричної енергії (включаючи реактивну);

До складу інших витрат включаються:

загальновиробничі витрати:

а) витрати на управління виробництвом (оплата праці працівників апарату управління цехами, дільницями відповідно до законодавства тощо; внески на соціальні заходи, визначені статтею 143 цього розділу, та медичне страхування працівників апарату управління цехами, дільницями; витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць тощо);

б) амортизація основних засобів, нематеріальних активів загальновиробничого (цехового, дільничного, лінійного) призначення;

г) витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, оперативну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення;

г) витрати на вдосконалення технології та організації виробництва (оплата праці та внески на соціальні заходи, визначені статтею 143 цього розділу, працівників, зайнятих удосконаленням технології та організації виробництва, поліпшенням якості продукції, підвищенням її надійності, довговічності, інших експлуатаційних характеристик у виробничому процесі; витрати матеріалів, придбаних комплектувальних виробів і напівфабрикатів, оплата послуг сторонніх організацій);

д) витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інших послуг з утримання виробничих приміщень;

е) витрати на обслуговування виробничого процесу (оплата праці загальновиробничого персоналу; внески на соціальні заходи, визначені статтею 143 цього розділу; медичне страхування робітників та працівників апарату управління виробництвом відповідно до законодавства; витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції, робіт, послуг);

є) витрати на охорону праці, техніку безпеки, понесені відповідно до законодавства;

ж) суми витрат, пов'язаних із підтвердженням відповідності продукції, систем якості, систем управління якістю, систем управління довкіллям, персоналу встановленим вимогам відповідно до Закону України „Про підтвердження відповідності”;

з) суми витрат, пов'язаних з розвідкою /дорозвідкою та облаштуванням нафтових та газових родовищ (за винятком витрат на спорудження будь-яких свердловин, що використовуються для розробки нафтових та газових родовищ, понесених з моменту зарахування таких свердловин до експлуатаційного фонду, а також інших витрат, пов'язаних з придбанням/виготовленням основних засобів, які підлягають амортизації згідно з статтею 148 цього розділу);

и) інші загальновиробничі витрати (внутрішньозаводське переміщення матеріалів, деталей, напівфабрикатів, інструментів зі складів до цехів і готової продукції на склади); нестачі незавершеного виробництва, нестачі і втрати від псування матеріальних цінностей у цехах в межах норм природного убутку, згідно з затвердженими нормативами галузевими міністерствами.

адміністративні витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством:

а) загальні корпоративні витрати, в тому числі організаційні витрати, витрати на проведення річних та інших зборів органів управління, представницькі витрати;

б) витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством (у тому числі витрати на оплату праці адміністративного апарату) та іншого загальногосподарського персоналу;

в) витрати на утримання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів загальногосподарського використання (оперативна оренда (у тому числі оренда легкових автомобілів), придбання пально-мастильних матеріалів, стоянка, паркування легкових автомобілів, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона);

г) винагороди за консультаційні, інформаційні, аудиторські та інші послуги, що отримує платник податку для забезпечення господарської діяльності;

г) витрати на оплату послуг зв'язку (пошта, телеграф, телефон, телекс, телефакс, стільниковий зв'язок та інші подібні витрати);

д) амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання;

е) витрати на врегулювання спорів у судових органах;

витрати на збут, які включають витрати, пов'язані з реалізацією товарів, виконаних робіт, наданих послуг:

а) витрати на пакувальні матеріали для затарювання товарів на складах готової продукції;

б) витрати на ремонт тари;

в) оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам та працівникам підрозділів, що забезпечують збут;

г) витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг), на передпродажну підготовку товарів;

г) витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом;

д) витрати на утримання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, пов'язаних зі збутом товарів, виконанням робіт, наданням послуг (оперативна оренда, страхування, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, охорона);

е) витрати на транспортування, перевалку і страхування товарів, транспортно-експедиційні та інші послуги, пов'язані з транспортуванням продукції (товарів) відповідно до умов договору (базису) поставки;

є) витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;

ж) витрати на транспортування готової продукції (товарів) між складами підрозділів підприємства;

з) інші витрати, пов'язані зі збутом товарів, виконанням робіт, наданням послуг.

Не включаються до складу витрат:

1. Витрати, не пов'язані з провадженням господарської діяльності, а саме витрати на: організацію та проведення прийомів, презентацій, свят, розваг та відпочинку, придбання лотерейних білетів;

2. Суми попередньої (авансової) оплати товарів, робіт, послуг;

3. Витрати на придбання, виготовлення, будівництво, реконструкцію, модернізацію та інше поліпшення основних засобів та витрати, пов'язані з видобутком корисних копалин;

4. Суми податку на додану вартість

5. Дивіденди;

6. Витрати, не підтверджені відповідними розрахунковими, платіжними та іншими первинними документами

7. Вартість торгових патентів, яка враховується у зменшення податкового зобов'язання платника податку

8. Витрати понесені у зв'язку із придбанням товарів (робіт, послуг) та інших матеріальних і нематеріальних активів у фізичної особи-підприємця, що сплачує єдиний податок

6. Амортизація

Під терміном „амортизація” основних фондів і нематеріальних активів слід розуміти поступове віднесення витрат на їх придбання, виготовлення або поліпшення на зменшення скоригованого прибутку платника податку у межах норм амортизаційних відрахувань.

Амортизації підлягають:

витрати на придбання основних засобів, нематеріальних активів та довгострокових біологічних активів для використання у господарській діяльності; ”

витрати на самостійне виготовлення основних засобів вирощування довгострокових біологічних активів для використання в господарській діяльності, у тому числі витрати на оплату заробітної плати працівникам, які були зайняті

витрати на проведення ремонту, реконструкції, модернізації та інших видів поліпшення основних засобів, що перевищують 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів, що підлягають амортизації, на початок звітного року.

витрати на капітальне поліпшення землі, не пов'язане з будівництвом, а саме іригацію, осушення та інше подібне капітальне поліпшення землі;

капітальні інвестиції, отримані платником податку з бюджету, у вигляді цільового фінансування на придбання об'єкта інвестування (основного засобу, нематеріального актива) за умови визнання доходів пропорційно сумі нарахованої амортизації по такому об'єкту

сума переоцінки вартості основних засобів,

вартість безоплатно отриманих об'єктів енергопостачання, газо- і теплозабезпечення, водопостачання, каналізаційних мереж, побудованих споживачами на вимогу спеціалізованих експлуатуючих підприємств згідно з технічними умовами на приєднання до вищевказаних мереж або об'єктів.

Не підлягають амортизації та повністю відносяться до складу витрат за звітний період витрати платника податку на:

утримання основних засобів, що знаходяться на консервації;

ліквідацію основних засобів.

придбання (виготовлення) сценічно - постановочних предметів вартістю до 5 тисяч гривень театральними - видовищними підприємствами - платниками податку.

витрати на виробництво національного фільму та придбання майнових прав інтелектуальної власності на національний фільм;

Не підлягають амортизації та проводяться за рахунок відповідних джерел фінансування:

витрати бюджетів на будівництво та утримання споруд благоустрою та житлових будинків, придбання і збереження бібліотечних і архівних фондів;

витрати бюджетів на будівництво та утримання автомобільних доріг загального користування;

витрати на придбання та збереження Національного архівного фонду України, а також бібліотечного фонду, що формується та утримується за рахунок бюджетів;

вартість гудвілу;

витрати на придбання/самостійне виготовлення та ремонт, а також на реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невикористаних основних засобів.

Термін „невиробничі основні засоби” означає необоротні матеріальні активи, які не використовуються в господарській діяльності платника податку.

. Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів. Методи нарахування амортизації.

145.1. Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимих строків їх амортизації.

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 - земельні ділянки	-
група 2 - капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 - будівлі,	20
споруди,	15
передавальні пристрої	10
група 4 - машини та обладнання	5
з них:	2
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом) інші інформаційні системи, комутатори, марш-	

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
-------	---

рутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (у тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 гривень

група 5 - транспортні засоби	5
група 6 - інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 - тварини	6
група 8 - багаторічні насадження	10
група 9 - інші основні засоби	12
група 10 - бібліотечні фонди	
група 11 - малоцінні необоротні матеріальні активи	
група 12 - тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 - природні ресурси	
група 14 - інвентарна тара	6
група 15 - предмети прокату	5
група 16 - довгострокові біологічні активи	7

Облік вартості, яка амортизується, нематеріальних активів ведеться за кожним із об'єктів, що входить до складу окремої групи.

Амортизація основних засобів нараховується із застосуванням таких методів:

1) прямолінійного, за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів;

2) зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітнього року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації. Річна норма амортизації (у відсотках) обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість;

3) прискореного зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітнього року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта і подвоюється.

Метод прискореного зменшення залишкової вартості застосовується лише при нарахуванні амортизації до об'єктів основних засобів, що входять до груп 4 (машини та обладнання) та 5 (транспортні засоби).

4) кумулятивного, за яким річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання;

5) виробничого, за яким місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів.

Нарахування амортизації для оподаткування здійснюється підприємством за методом, визначеним наказом про облікову політику з метою складання фінансової звітності та може переглядатися у разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання.

Нарахування амортизації за новим методом починається з місяця, наступного за місяцем прийняття рішення про зміну методу амортизації.

7. Звітність платників податку на прибуток

Декларація з податку на прибуток подається платником податку до податкового органу протягом 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного періоду, а протягом десяти календарних днів, наступних за останнім днем подання податкової декларації платник податку зобов'язаний сплатити суму податкового зобов'язання, зазначену у поданій ним податковій декларації. При цьому за звітні квартали, півріччя та три квартали платники податку подають спрощену декларацію, а за результатами звітного року — повну.

Прибуток за звітний період у податковій декларації розраховується наростаючим підсумком з урахуванням від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових періодів.

Якщо об'єкт оподаткування платника податку з числа резидентів за результатами податкового року має від'ємне значення об'єкта оподаткування (з урахуванням суми амортизаційних відрахувань), сума такого від'ємного значення підлягає включенню до складу валових витрат першого календарного кварталу наступного податкового року. Розрахунок об'єкта оподаткування за наслідками півріччя, трьох кварталів та року здійснюється з урахуванням від'ємного значення об'єкта оподаткування попереднього року у складі валових витрат таких податкових періодів наростаючим підсумком до повного погашення такого від'ємного значення. Податковий орган не може відмовити у прийнятті податкової декларації, яка містить від'ємне значення об'єкта оподаткування, з причин наявності такого від'ємного значення.

У разі коли від'ємне значення об'єкта оподаткування декларується платником податку протягом чотирьох послідовних податкових періодів, податковий орган має право провести позачергову перевірку правильності визначення об'єкта оподаткування. В інших випадках наявність від'ємного значення

ня об'єкта оподаткування не є достатньою підставою для проведення такої позачергової перевірки.

Лекція 5

ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

8. Платники, об'єкти оподаткування, ставки податку на доходи фізичних осіб
9. Податкові соціальні пільги та їх застосування
10. Порядок нарахування, утримання та сплати (перерахування) податку до бюджету та перерахунок податку
11. Звітність з податку на доходи фізичних осіб
12. Порядок подання річної декларації про майновий стан і доходи (податкової декларації)

1. Платники, об'єкти оподаткування, ставки податку на доходи фізичних осіб

Платниками податку є:

- резиденти, які отримують як доходи з джерелом їх походження з території України так і іноземні доходи;
- нерезиденти, які отримують доходи з джерелом їх походження з території України.

Не є платниками податку нерезиденти, які отримують доходи з джерелом їх походження з території України та мають дипломатичні привілеї і імунітет, встановлені на умовах взаємності міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України відносно доходів, одержаних ними безпосередньо від здійснення такої дипломатичної роботи.

Об'єкт оподаткування

Об'єктом оподаткування резидента є:

1. загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід;
2. доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання);
3. іноземні доходи - доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України.

Об'єктом оподаткування нерезидента є:

1. загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні;
2. доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання).

Загальний оподаткований дохід – будь-які доходи, що підлягають оподаткуванню, нараховані (виплачені) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду.

Загальний оподатковуваний дохід поділяється на:

- загальний місячний оподатковуваний дохід;

• загальний річний оподатковуваний дохід (сума місячних оподатковуваних доходів збільшена на суму доходів, отриманих платником у попередні роки та виявлених у звітному періоді).

Загальний оподатковуваний дохід включає:

- дохід у вигляді заробітної плати або виплат за умовами трудового цивільно-правового договору;
- доходи від продажу об'єктів майнових і немайнових прав, зокрема від продажу об'єктів інтелектуальної власності;
- дохід від надання майна в лізинг, оренду або суборенду
- оподатковуваний дохід (прибуток), не включений до розрахунку загальних оподатковуваних доходів минулих податкових періодів та самостійно виявлений у звітному періоді платником податку або нарахований органом державної податкової служби
  - частина доходів від операцій з майном;
  - дохід у вигляді процентів (дисконтних доходів), дивідендів, виграшів, призів, крім виграшів у державну лотерею;
  - інвестиційний прибуток від проведення платником податку операцій з цінними паперами,
  - дохід у вигляді вартості успадкованого чи отриманого у дарунок майна, у межах, що підлягає оподаткуванню;
  - сума надміру витрачених коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт та не повернутих у встановлені законодавством строки;
  - кошти або майно (нематеріальні активи), отримані платником податку як хабар, викрадені чи знайдені як скарб, не зданий державі згідно із законом, у сумах, які підтверджені обвинувальним вироком суду незалежно від призначеної ним міри покарання;
  - сума страхових виплат, страхових відшкодувань, викупних сум або пенсійних виплат, що сплачуються платнику податку за договорами довгострокового страхування життя та недержавного пенсійного забезпечення;
  - сума пенсійних внесків у межах недержавного пенсійного забезпечення
  - дохід, отриманий платником податку від його працедавця як додаткове благо.

До складу загального оподатковуваного доходу не включають:

- суму державної та соціальної матеріальної допомоги у вигляді адресних виплат коштів та надання соціальних послуг, житлових та інших субсидій або дотацій, компенсацій (включаючи допомогу на вагітність та пологи) винагород і страхових виплат, які отримує платник податку з бюджетів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування та у формі фінансової допомоги інвалідам з Фонду соціального захисту інвалідів;
- сума доходів, отриманих платником податку у вигляді процентів, що нараховані на цінні папери, емітовані Міністерством фінансів України;
- сума відшкодування платнику податку розміру шкоди, заподіяної йому внаслідок Чорнобильської катастрофи;

- сума єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування платника податку, що вносяться за рахунок його роботодавця
- вартість безоплатного лікувально-профілактичного харчування, молока або рівноцінних йому харчових продуктів, газованої солоні води, мийних і знешкоджувальних засобів, а також спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту, якими роботодавець забезпечує платника податку
- сума грошового або майнового утримання чи забезпечення військово-службовців строкової служби, яка виплачується з бюджету чи бюджетною установою;
- суму коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт;
- вартість товарів, які надходять платнику податку як гарантійна заміна у а також грошова компенсація вартості товарів, надана платнику податку в разі їх повернення продавцю, протягом гарантійного строку, але не вище ніж ціна придбання таких товарів;
- кошти або вартість майна (нематеріальних активів), які надходять платнику податку за рішенням суду в результаті поділу спільної сумісної власності подружжя у зв'язку з розірванням шлюбу чи визнанням його недійсним;
- аліменти, що виплачуються платнику податку;
- кошти, отримані платником податку в рахунок компенсації (відшкодування) вартості майна (нематеріальних активів), примусово відчужених державою;
- кошти або вартість майна (послуг), що надаються як допомога на лікування та медичне обслуговування платника податку за рахунок коштів **благодійної організації або** його роботодавця, в тому числі в частині витрат роботодавця на обов'язковий профілактичний огляд працівника;
- кошти або вартість майна (послуг), що надаються як допомога на поховання платника податку.
- сума, отримана платником податку за здану (продану) ним вторинну сировину та побутові відходи, за винятком брухту чорних та дорогоцінних металів;
- сума стипендії, яка виплачується з бюджету учню, студенту, курсанту військових навчальних закладів, ординатору, аспіранту або ад'юнкту
- основна сума поворотної фінансової допомоги, наданої платником податку іншим особам, яка повертається йому, основна сума поворотної фінансової допомоги, що отримується платником податку;
- дохід фізичної особи - підприємця, з якого сплачується єдиний податок згідно із спрощеною системою оподаткування;
- сума витрат роботодавця у зв'язку з підвищенням кваліфікації (перепідготовкою) платника податку;
- вартість дарунків (**а також призів переможцям та призерам спортивних змагань**), якщо їх вартість не перевищує 50 відсотків однієї мініма-

льної заробітної плати (у розрахунку на місяць), встановленої на 1 січня звітного податкового року, за винятком грошових виплат у будь-якій сумі;

- виграші у державну лотерею.

При визначенні бази оподаткування враховуються всі доходи платника податку, отримані ним як у грошовій, так і негрошовій формах.

Під час нарахування (надання) доходів у будь-якій негрошовій формі базою оподаткування є вартість такого доходу, розрахована за звичайними цінами, помножена на коефіцієнт, який обчислюється за такою формулою:

$$K = 100 : (100 - Sp),$$

де K - коефіцієнт;

Sp – ставка податку, встановлена для таких доходів на момент їх нарахування.

У такому ж порядку визначаються об'єкт оподаткування і база оподаткування для коштів, надміру витрачених платником податку на відрядження або під звіт та не повернутих у встановлені законодавством строки.

Під час нарахування доходів у формі заробітної плати база оподаткування визначається як нарахована заробітна плата, зменшена на суму єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а також на суму податкової соціальної пільги за її наявності.

Ставки податку встановлені в таких розмірах:

- заробітна плата – **15 %**
- сума місячного доходу, яка перевищує 10 мінімальних заробітних плат станом на 1 січня року (10730 грн.) **17 %**
- проценти на поточний або депозитний банківський рахунок; проценти або дисконтний доходи) на депозитний сертифікат; процент на вклад (депозит) у кредитній спілці; дохід за іпотечними цінними паперами; дохід у вигляді відсотків (дисконту), отриманий власником облігації, від їх емітента; доходи у вигляді дивідендів – **5%**;
- виграш чи приз (крім державної лотереї), інші доходи, нараховані на користь нерезидентів – фізичних осіб – **30%**.

2. Податкові соціальні пільги та їх застосування

Платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, отриманого від одного роботодавця у вигляді заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги.

Податкова соціальна пільга застосовується до доходу, нарахованого на користь платника податку протягом звітного податкового місяця як заробітна плата якщо його розмір не перевищує суми, що дорівнює розміру місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 грн. Місячний прожитковий мінімум для працездатної особи на 1 січня 2011 року затверджено в розмірі 1073 грн., таким чином розмір заробітної плати, в

межах якої особа має право на податкову соціальну пільгу, становить 1500 грн.

Розмір загальної податкової соціальної пільги на 1 січня 2012 р. – **536,50 грн.**

При цьому податкова соціальна пільга (ПСП) у 2012 році дорівнює:

I категорія (100% ПСП) – 536 грн. 50 коп. (1073 x 50%);

II категорія (150% ПСП) – 804 грн. 75 коп.;

III категорія (200% ПСП) – 1073 грн.

На 2011 рік податкову соціальну пільгу встановлено в таких розмірах:

100 відсотків (536,50 грн) розміру податкової соціальної пільги (у розрахунку на місяць), встановленої законом на 1 січня звітного податкового року:

- для будь-якого платника податку якщо розмір заробітної плати не перевищує 1500 грн.

- для платника податку, який утримує двох чи більше дітей віком до 18 років, у розрахунку на кожну таку дитину;

150 відсотків (1073x50%x150% = 804,75) суми пільги, для платника податку, який:

а) є одинокою матір'ю (батьком), вдовою (вдівцем), або опікуном, піклувальником - у розрахунку на кожну дитину віком до 18 років;

б) утримує дитину-інваліда - у розрахунку на кожну таку дитину віком до 18 років;

в) є особою, віднесеною законом до першої або другої категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, включаючи осіб, нагороджених грамотами Президії Верховної Ради УРСР у зв'язку з їх участю в ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи;

г) є учнем, студентом, аспірантом, ординатором, ад'юнктом;

г) є інвалідом I або II групи, у тому числі з дитинства;

д) є особою, якій присуджено довічну стипендію як громадянину, що зазнав переслідувань за правозахисну діяльність, включаючи журналістів;

е) учасник бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни.

200 відсотків (1073x50%x200% = 1073 грн) суми пільги, для платника податку, який є:

а) Героєм України, Героєм Радянського Союзу, Героєм Соціалістичної Праці

б) учасником бойових дій під час Другої світової війни або особою, яка у той час працювала в тилу, на яких поширюється дія Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту";

в) колишнім в'язнем концтаборів, гетто та інших місць примусового утримання під час Другої світової війни або особою, визнаною репресованою чи реабілітованою;

г) особою, яка була насильно вивезена з території колишнього СРСР під час Другої світової війни на територію держав, що перебували у стані

війни з колишнім СРСР або були окуповані фашистською Німеччиною та її союзниками;

г) особою, яка перебувала на блокадній території колишнього Ленінграда (Санкт-Петербург, Російська Федерація) у період з 8 вересня 1941 року по 27 січня 1944 року.

Для тих, хто утримує двох чи більше дітей віком до 18 років, застосовується загальна пільга, кратна кількості дітей. При цьому граничний розмір доходу, який дає право на отримання податкової соціальної пільги одному з батьків, визначається як добуток граничної суми для надання податкової соціальної пільги та відповідної кількості дітей (наприклад: 1320 грн x 2). Однак збільшення ліміту кратно кількості дітей передбачено лише для 100 % пільги.

Якщо платник має право на пільгу за двома підставами, то йому надають одну з них – найбільшу. Однак є виняток. Пільгу на утримання дитини-інваліда можна додавати до пільги на дітей, якщо особа утримує двох і більше дітей у тому числі дитину-інваліда. Застосовувати пільгу на дітей, дітей-інвалідів та одиноких матерів одночасно із загальною пільгою безпосередньо на платника податку ПКУ не дозволяє.

Податкова соціальна пільга починає застосовуватися до нарахованих доходів у вигляді заробітної плати з дня отримання роботодавцем заяви платника податку про застосування пільги та документів, що підтверджують таке право. Роботодавець відображає у податковій звітності всі випадки застосування або незастосування податкової соціальної пільги згідно з отриманими від платників податку заявами про застосування пільги, а також заявами про відмову від такої пільги.

3. Порядок нарахування, утримання та сплати (перерахування) податку до бюджету та перерахунок податку

Податковий агент, який нараховує (виплачує, надає) оподатковуваний дохід на користь платника податку, зобов'язаний утримувати податок із суми такого доходу за його рахунок, використовуючи ставку податку визначену ПК.

Податок сплачується (перераховується) до бюджету під час виплати оподаткованого доходу єдиним платіжним документом. Банки приймають платіжні документи на виплату доходу лише за умови одночасного подання розрахункового документу на перерахування цього податку до бюджету.

Якщо оподатковуваний дохід надається у негрошовій формі чи виплачується готівкою з каси податкового агента, податок сплачується (перераховується) до бюджету протягом банківського дня, що настає за днем такого нарахування (виплати, надання).

Платник податку, що отримує доходи від особи, яка не є податковим агентом, та іноземні доходи, зобов'язаний включити суму таких доходів до загального річного оподаткованого доходу та подати податкову декларацію за наслідками звітного податкового року, а також сплатити податок з таких доходів.

Особою, яка не є податковим агентом, вважається нерезидент або фізична особа, яка не має статусу суб'єкта підприємницької діяльності, або не є особою, яка перебуває на обліку в органах державної податкової служби як особа, що провадить незалежну професійну діяльність;

Розрахунок податкових зобов'язань з оподатковуваного доходу платника податку, нарахованого у джерела його виплати, проводиться податковим агентом (у тому числі роботодавцем).

Контроль за правильністю та своєчасністю сплати податку здійснює орган державної податкової служби за місцезнаходженням юридичної особи або її відокремленого підрозділу;

Відповідальність за своєчасне та повне перерахування сум податку до відповідного місцевого бюджету несе юридична особа або її відокремлений підрозділ, а також фізична особа що нараховує (виплачує) оподатковуваний дохід.

Порядок сплати (перерахування) податку до бюджету

Податок, утриманий з доходів резидентів та нерезидентів, зараховується до бюджету згідно з Бюджетним кодексом України.

Такий порядок застосовується всіма юридичними особами, у тому числі такими, що мають філії, відділення, інші відокремлені підрозділи, що розташовані на території іншої територіальної громади, ніж така юридична особа, а також відокремленими підрозділами, яким в установленому порядку надано повноваження щодо нарахування, утримання і сплати (перерахування) до бюджету податку (далі - відокремлений підрозділ).

У разі прийняття рішення про створення відокремленого підрозділу юридична особа повідомляє про це органи державної податкової служби за своїм місцезнаходженням та місцезнаходженням таких новостворених підрозділів у встановленому порядку.

Суми податку на доходи, нараховані відокремленим підрозділом на користь фізичних осіб, за звітний період перераховуються до місцевого бюджету за місцезнаходженням такого відокремленого підрозділу.

У разі коли відокремлений підрозділ не уповноважений нараховувати (сплачувати) податок на доходи фізичних осіб за такий відокремлений підрозділ, усі обов'язки податкового агента виконує юридична особа. Податок на доходи, нарахований працівникам відокремленого підрозділу, перераховується до місцевого бюджету за місцезнаходженням такого відокремленого підрозділу;

Юридична особа за своїм місцезнаходженням та місцезнаходженням не уповноважених сплачувати податок відокремлених підрозділів, відокремлений підрозділ, який уповноважений нараховувати, утримувати і сплачувати (перераховувати) до бюджету податок, за своїм місцезнаходженням одночасно з поданням документів на отримання коштів для виплати належних платникам податку доходів, сплачує (перераховує) суми утриманого податку на відповідні рахунки, відкриті в органах Державного казначейства України за місцезнаходженням відокремлених підрозділів.

Суми податку на доходи фізичних осіб, що утримуються з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями, особами рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, Державної кримінально-виконавчої служби України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, державної пожежної охорони, органів і підрозділів цивільного захисту, податкової міліції у зв'язку з виконанням обов'язків несення служби, спрямовуються виключно на виплату рівноцінної та повної компенсації втрат доходів цієї категорії громадян.

Роботодавець платника податку зобов'язаний здійснити, у тому числі за місцем застосування податкової соціальної пільги, перерахунок суми доходів, нарахованих такому платнику податку у вигляді заробітної плати, а також суми наданої податкової соціальної пільги:

а) за наслідками кожного звітного податкового року під час нарахування заробітної плати за останній місяць звітного року;

б) під час проведення розрахунку за останній місяць застосування податкової соціальної пільги у разі зміни місця її застосування за самостійним рішенням платника податку або у випадках, визначених підпунктом 169.2.3 пункту 169.2 цієї статті;

в) під час проведення остаточного розрахунку з платником податку, який припиняє трудові відносини з таким роботодавцем.

Якщо внаслідок здійсненого перерахунку виникає недоплата утриманого податку, то сума такої недоплати стягується роботодавцем за рахунок суми будь-якого оподатковуваного доходу (після його оподаткування) за відповідний місяць, а при недостатності суми такого доходу - за рахунок оподатковуваних доходів наступних місяців, до повного погашення суми такої недоплати.

Якщо внаслідок проведення остаточного розрахунку з платником податку, який припиняє трудові відносини з роботодавцем, виникає сума недоплати, що перевищує суму оподатковуваного доходу платника податку за останній звітний період, то непогашена частина такої недоплати включається до складу податкового зобов'язання платника податку за наслідками звітного податкового року та сплачується самим платником.

4. Звітність з податку на доходи фізичних осіб

Законодавством передбачено, що податкові агенти повинні щоквартально надавати до органів Державної податкової держадміністрації звітність про нарахування і сплату податку з доходів фізичних осіб. Для цього затверджено спеціальну форму - ф. № 1ДФ "Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку" (далі - Податковий розрахунок).

Податковий розрахунок за ф. № 1ДФ подається податковими агентами зі штатною чисельністю працівників до 1000 осіб єдиним документом на всіх

працюючих з обов'язковим заповненням їх десятирозрядних ідентифікаційних номерів - однією порцією.

Якщо штатна чисельність працівників перевищує 1000 осіб, можливе подання податкового розрахунку кількома порціями, кожна з яких є окремим податковим розрахунком зі своїм номером порції.

Податковий розрахунок подається окремо за кожний квартал протягом календарних 40 днів, наступних за останнім календарним днем звітного кварталу. Окремий податковий розрахунок за календарний рік не подається.

У разі, коли податковий агент протягом звітного кварталу не виплачує доходи або виплачує доходи не всім платникам податку, податковий розрахунок не подається або подається по тих платниках податку, яким нараховані (сплачені) доходи.

Податковий розрахунок готується у двох примірниках. Один примірник подається до органу державної податкової служби. Другий - з підписом особи, відповідальної за приймання розрахунку, штампом та проставленим номером порції, отриманим при обов'язковій реєстрації розрахунку в органі державної податкової служби, - повертається податковому агенту.

У разі необхідності проведення коригувань податкового розрахунку до закінчення терміну приймання (протягом 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного кварталу) подається новий звітний розрахунок. У цьому випадку штрафні санкції не застосовуються. Уточнюючий податковий розрахунок подається у разі необхідності проведення коригувань після закінчення терміну приймання. Уточнюючий податковий розрахунок може подаватися як за звітний період, так і за попередні періоди.

5. Порядок подання річної декларації про майновий стан і доходи (податкової декларації)

Платник податку зобов'язаний подавати річну декларацію про майновий стан і доходи (податкову декларацію) відповідно до цього Кодексу.

Обов'язок платника податку з подання податкової декларації вважається виконаним, якщо він отримував доходи:

- виключно від податкових агентів за виключенням випадків, прямо передбачених цим розділом;
- від операцій купівлі-продажу (міни) майна, дарування, при нотаріальному посвідченні яких був сплачений податок.

Платники податку - резиденти, які виїжджають за кордон на постійне місце проживання, зобов'язані подати органу державної податкової служби податкову декларацію не пізніше закінчення 60 календарних днів, що передують виїзду.

Орган державної податкової служби зобов'язаний протягом 30 календарних днів після надходження податкової декларації перевірити визначене податкове зобов'язання, сплату належної суми податку і видати довідку про таку сплату та про відсутність податкових зобов'язань з цього податку, яка подається органам митного контролю під час перетину митного кордону і є підставою для проведення митних процедур.

Форма такої довідки встановлюється центральним органом державної податкової служби.

Платники податку звільняються від обов'язку подання податкової декларації у таких випадках незалежно від виду та суми отриманих доходів платниками податку, які:

- є неповнолітніми або недієздатними особами і при цьому перебувають на повному утриманні інших осіб (у тому числі батьків) та/або держави станом на кінець звітного податкового року;
- перебувають під арештом або є затриманими чи засудженими до позбавлення волі, перебувають у полоні або ув'язненні на території інших держав станом на кінець граничного строку подання декларації;
- перебувають у розшуку станом на кінець звітного податкового року;
- перебувають на строковій військовій службі станом на кінець звітного податкового року;

Податкова декларація заповнюється платником податку самостійно або іншою особою, нотаріально уповноваженою платником податку здійснювати таке заповнення.

Фізична особа зобов'язана самостійно до 1 серпня року, що настає за звітним, сплатити суму податкового зобов'язання, зазначену у поданій ним податковій декларації.

Сума, яка має бути повернена платнику податку, зараховується на його банківський рахунок, відкритий у будь-якому комерційному банку, або надсилається поштовим переказом на адресу, зазначену в декларації, протягом 60 календарних днів після надходження такої податкової декларації.

Форма податкової декларації встановлюється Міністерством фінансів України, виходячи з таких умов:

загальна частина податкової декларації повинна мати спрощений вигляд та не містити відомостей про доходи (витрати), які отримує (несе) незначна кількість платників податку;

податкова декларація є уніфікованою та єдиною для всіх законодавчо встановлених випадків її подання;

відомості про доходи, майновий стан, витрати, зобов'язання фінансового характеру, інформація щодо вказаних відомостей членів сім'ї, надаються окремими категоріями громадян, визначеними відповідно до законодавства;

розрахунки окремих видів доходів (витрат), які отримує (несе) незначна кількість платників податку, повинні міститися у додатках до податкової декларації, які заповнюються виключно платниками податку за наявності таких доходів (витрат);

податкова декларація та додатки до неї повинні складатися з використанням загальнозживаної термінології, а також містити детальні інструкції щодо їх заповнення;

податкова декларація та додатки до неї повинні містити інформацію, достатню для ідентифікації платника податку, а також для визначення суми його податкових зобов'язань або суми надміру утриманих (сплачених) сум податку на доходи фізичних осіб.

Бланки податкових декларацій повинні безоплатно надаватися органами державної податкової служби платникам податку на їх запит, а також бути загальнодоступними для населення.

Платник податку до 1 березня року, що настає за звітним періодом, має право звернутися із запитом до відповідного органу державної податкової служби з проханням надати роз'яснення щодо заповнення річної податкової декларації, а орган державної податкової служби зобов'язаний надати безоплатні послуги за таким зверненням.

Фізичні особи у випадках та обсягах, визначених законом, подають податкову декларацію, де відображають відомості про доходи, майновий стан, витрати, зобов'язання фінансового характеру, а також в додатку до податкової декларації інформацію щодо вказаних відомостей членів сім'ї в усіх випадках її подання, передбачених законом.

За зверненням платника податку орган державної податкової служби, до якого було подано податкову декларацію, видає довідку про подану ним декларацію про майновий стан і доходи (податкову декларацію) за формою, встановленою центральним органом державної податкової служби

Лекція 6

Збір за першу реєстрацію транспортного засобу

Платники збору

Платниками збору є юридичні та фізичні особи, які здійснюють першу реєстрацію в Україні транспортних засобів, які є об'єктами оподаткування.

Транспортні засоби, які є **об'єктами оподаткування збором**:

- колісні транспортні засоби, крім:
- судна, зареєстровані у Державному судновому реєстрі України або у Судновій книзі України;
- літаки і вертольоти, зареєстровані у Державному реєстрі цивільних повітряних суден України або у Реєстрі державних повітряних суден України, крім:

Не є об'єктом оподаткування:

- транспортні засоби та інші самохідні машини і механізми, що закріплені за військовими частинами, військовими навчальними закладами, установами та організаціями Збройних Сил України, які повністю утримуються за рахунок бюджету;

- транспортні засоби та інших самохідних машин і механізмів, що закріплені на праві оперативного управління за військовими формуваннями головного органу в системі центральних органів виконавчої влади у сфері охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, безпеки дорожнього руху, які повністю утримуються за рахунок бюджету, крім тих, що віднесені до транспортної групи, в порядку, визначеному таким головним органом;

- транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, що закріплені на праві оперативного управління за підрозділами служби цивільного захисту, які повністю утримуються за рахунок бюджету, крім тих, що віднесені до транспортної групи, в порядку, визначеному головним органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту населення;

- транспортні засоби вантажні, самохідні, що використовуються на заводах, складах, у портах та аеропортах для перевезення вантажів на короткі відстані;

- транспортні засоби швидкої медичної допомоги;

- машини і механізми для сільськогосподарських робіт;

- причепи (напівпричепи);

- мопеди;

- велосипеди;

- літаки і вертольоти Збройних Сил України, що виконують завдання у сфері цивільного захисту населення.

База оподаткування визначається:

1. Для колісних транспортних засобів:

а) для мотоциклів, легкових автомобілів (крім легкових автомобілів, обладнаних електродвигуном), автобусів (у тому числі мікроавтобусів), трак-

торів, вантажних автомобілів (у тому числі сідельних тягачів, інших спеціалізованих та спеціальних вантажних транспортних засобів) – за об’ємом циліндрів двигуна в куб. сантиметрах;

б) для легкових автомобілів, обладнаних електродвигуном, – за потужністю двигуна в кВт;

2. Для суден:

а) для суден, обладнаних двигуном, – за потужністю двигуна в кВт;

б) для суден, які не обладнані двигуном, – за довжиною корпусу судна в сантиметрах;

3. Для літаків, вертольотів – за максимальною злітною масою.

База оподаткування для транспортних засобів, визначається окремо для кожного транспортного засобу.

Ставки збору диференційовані в залежності від виду транспортного засобу.

Ставки збору для колісних транспортних засобів:

1. Для мотоциклів:

Група	Об’єм циліндрів двигуна, куб. сантиметрів		Ставка збору, гривень за 100 куб. сантиметрів об’єму циліндрів двигуна
	від	до (включно)	
1	до 500		3
2	501	800	5
3	понад 800		10

2. Для легкових автомобілів (крім автомобілів, обладнаних електродвигуном):

Група	Об’єм циліндрів двигуна, куб. сантиметрів		Ставка збору, гривень за 100 куб. сантиметрів об’єму циліндрів двигуна
	від	до (включно)	
1	до 1 000		3
2	1 001	1 500	5
3	1501	1 800	7
4	1801	2 500	10
5	2 501	3 500	25
6	3 501	4 500	40
7	4 501	5 500	45
8	5 501	6 500	55
9	понад 6 500		60

3. Для легкових автомобілів, обладнаних електродвигуном, – 0,5 гривні за 1 кВт потужності двигуна;

4. Для автобусів, у тому числі мікроавтобусів, – 5 гривень за 100 куб. сантиметрів об’єму циліндрів двигуна;

5. Для тракторів – 2,5 гривні за 100 куб. сантиметрів об’єму циліндрів двигуна;

6. Для вантажних автомобілів:

Група	Об'єм циліндрів двигуна, куб. сантиметрів		Ставка збору, гривень за 100 куб. сантиметрів об'єму циліндрів двигуна
	від	до (включно)	
1	до 8 200		15
2	8 201	15 000	20
3	понад 15 000		25

Збір за першу реєстрацію транспортного засобу для вантажо-пасажирських автомобілів сплачується у розмірах, установлених для вантажних автомобілів;

7. Для сідельних тягачів – 15 гривень за 100 куб. сантиметрів об'єму циліндрів двигуна;

8. Для автомобілів спеціального призначення – 5 гривень за 100 куб. сантиметрів об'єму циліндрів двигуна.

2. Ставки збору для суден:

1. Для суден, оснащених стаціонарним або підвісним двигуном (двигунами):

Група	Потужність двигуна, кВт	Ставка збору, гривень за 1 кВт потужності двигуна
1	до 55 (включно)	2,5
2	понад 55	3

2. Для суден, не оснащених двигуном:

Група	Довжина корпусу судна, метрів	Ставка збору, гривень за 100 сантиметрів довжини корпусу судна
1	до 7,5 (включно)	7
2	понад 7,5	14

3. Ставки збору для літаків і вертольотів:

1. Для літаків – 1 гривня за кожен кілограм максимальної злітної маси;

2. Для вертольотів – 1 гривня за кожен кілограм максимальної злітної маси.

Пільги щодо збору

Від сплати збору звільняються легкові автомобілі для інвалідів з об'ємом циліндрів двигуна до 1500 куб. сантиметрів, що придбані за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів та/або безоплатно передані інвалідам відповідно до законодавства України, транспортні засоби будинків-інтернатів для громадян похилого віку та інвалідів, дитячих будинків-

інтернатів, пансіонатів для ветеранів війни і праці, реабілітаційних установ для інвалідів та дітей-інвалідів, що фінансуються з державного та місцевого бюджетів.

У разі відчуження цих транспортних засобів, особи, які отримали такі транспортні засоби у власність, зобов'язані сплатити збір за ставками у порядку та на умовах, передбачених ПК.

Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному року.

Порядок обчислення збору

Сума збору обчислюється щодо кожного транспортного засобу як добуток відповідної бази оподаткування, ставки збору та відповідного коефіцієнта.

Порядок сплати збору

Збір сплачується фізичними та юридичними особами перед проведенням першої реєстрації в Україні транспортних засобів. Збір сплачується за місцем реєстрації транспортних засобів за ставками, які діють на день сплати.

Юридичні особи в десятиденний строк після першої реєстрації в Україні транспортних засобів подають відповідному органу державної податкової служби за місцем свого знаходження та за місцем реєстрації транспортного засобу розрахунок суми збору за такі транспортні засоби. До розрахунку обов'язково додаються копії реєстраційних документів, завірені відповідним уповноваженим державним органом України, який проводив таку реєстрацію.

Платники збору зобов'язані при першій реєстрації в Україні пред'являти квитанції або платіжні доручення про сплату збору з відміткою банку про дату виконання платіжного доручення, а платники, звільнені від сплати збору, – відповідний документ, що дає право на користування такими пільгами.

У разі відсутності документів про сплату збору або документів, що дають право на користування пільгами, перша реєстрація в Україні не проводиться.

Органи, що проводять державну реєстрацію транспортних засобів, зобов'язані повідомляти органи державної податкової служби про зареєстровані транспортні засоби, а також про осіб, на яких вони зареєстровані. Форма та порядок подання інформації затверджуються центральним органом державної податкової служби за погодженням з відповідним центральним органом, який реалізує державну політику у сфері безпеки дорожнього руху і державної реєстрації транспортних засобів.

Лекція 7

Збір за першу реєстрацію транспортного засобу

Платники збору

Платниками збору є юридичні та фізичні особи, які здійснюють першу реєстрацію в Україні транспортних засобів, які є об'єктами оподаткування.

Транспортні засоби, які є **об'єктами оподаткування збором**:

- колісні транспортні засоби, крім:
- судна, зареєстровані у Державному судновому реєстрі України або у Судновій книзі України;
- літаки і вертольоти, зареєстровані у Державному реєстрі цивільних повітряних суден України або у Реєстрі державних повітряних суден України, крім:

Не є об'єктом оподаткування:

- транспортні засоби та інші самохідні машини і механізми, що закріплені за військовими частинами, військовими навчальними закладами, установами та організаціями Збройних Сил України, які повністю утримуються за рахунок бюджету;

- транспортні засоби та інших самохідних машин і механізмів, що закріплені на праві оперативного управління за військовими формуваннями головного органу в системі центральних органів виконавчої влади у сфері охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, безпеки дорожнього руху, які повністю утримуються за рахунок бюджету, крім тих, що віднесені до транспортної групи, в порядку, визначеному таким головним органом;

- транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, що закріплені на праві оперативного управління за підрозділами служби цивільного захисту, які повністю утримуються за рахунок бюджету, крім тих, що віднесені до транспортної групи, в порядку, визначеному головним органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту населення;

- транспортні засоби вантажні, самохідні, що використовуються на заводах, складах, у портах та аеропортах для перевезення вантажів на короткі відстані;

- транспортні засоби швидкої медичної допомоги;

- машини і механізми для сільськогосподарських робіт;

- причепи (напівпричепи);

- мопеди;

- велосипеди;

- літаки і вертольоти Збройних Сил України, що виконують завдання у сфері цивільного захисту населення.

База оподаткування визначається:

1. Для колісних транспортних засобів:

а) для мотоциклів, легкових автомобілів (крім легкових автомобілів, обладнаних електродвигуном), автобусів (у тому числі мікроавтобусів), трак-

торів, вантажних автомобілів (у тому числі сідельних тягачів, інших спеціалізованих та спеціальних вантажних транспортних засобів) – за об’ємом циліндрів двигуна в куб. сантиметрах;

б) для легкових автомобілів, обладнаних електродвигуном, – за потужністю двигуна в кВт;

2. Для суден:

а) для суден, обладнаних двигуном, – за потужністю двигуна в кВт;

б) для суден, які не обладнані двигуном, – за довжиною корпусу судна в сантиметрах;

3. Для літаків, вертольотів – за максимальною злітною масою.

База оподаткування для транспортних засобів, визначається окремо для кожного транспортного засобу.

Ставки збору диференційовані в залежності від виду транспортного засобу.

Ставки збору для колісних транспортних засобів:

3. Для мотоциклів:

Група	Об’єм циліндрів двигуна, куб. сантиметрів		Ставка збору, гривень за 100 куб. сантиметрів об’єму циліндрів двигуна
	від	до (включно)	
1	до 500		3
2	501	800	5
3	понад 800		10

4. Для легкових автомобілів (крім автомобілів, обладнаних електродвигуном):

Група	Об’єм циліндрів двигуна, куб. сантиметрів		Ставка збору, гривень за 100 куб. сантиметрів об’єму циліндрів двигуна
	від	до (включно)	
1	до 1 000		3
2	1 001	1 500	5
3	1501	1 800	7
4	1801	2 500	10
5	2 501	3 500	25
6	3 501	4 500	40
7	4 501	5 500	45
8	5 501	6 500	55
9	понад 6 500		60

3. Для легкових автомобілів, обладнаних електродвигуном, – 0,5 гривні за 1 кВт потужності двигуна;

4. Для автобусів, у тому числі мікроавтобусів, – 5 гривень за 100 куб. сантиметрів об’єму циліндрів двигуна;

5. Для тракторів – 2,5 гривні за 100 куб. сантиметрів об’єму циліндрів двигуна;

6. Для вантажних автомобілів:

Група	Об'єм циліндрів двигуна, куб. сантиметрів		Ставка збору, гривень за 100 куб. сантиметрів об'єму циліндрів двигуна
	від	до (включно)	
1	до 8 200		15
2	8 201	15 000	20
3	понад 15 000		25

Збір за першу реєстрацію транспортного засобу для вантажо-пасажирських автомобілів сплачується у розмірах, установлених для вантажних автомобілів;

7. Для сідельних тягачів – 15 гривень за 100 куб. сантиметрів об'єму циліндрів двигуна;

8. Для автомобілів спеціального призначення – 5 гривень за 100 куб. сантиметрів об'єму циліндрів двигуна.

2. Ставки збору для суден:

1. Для суден, оснащених стаціонарним або підвісним двигуном (двигунами):

Група	Потужність двигуна, кВт	Ставка збору, гривень за 1 кВт потужності двигуна
1	до 55 (включно)	2,5
2	понад 55	3

2. Для суден, не оснащених двигуном:

Група	Довжина корпусу судна, метрів	Ставка збору, гривень за 100 сантиметрів довжини корпусу судна
1	до 7,5 (включно)	7
2	понад 7,5	14

3. Ставки збору для літаків і вертольотів:

1. Для літаків – 1 гривня за кожен кілограм максимальної злітної маси;

2. Для вертольотів – 1 гривня за кожен кілограм максимальної злітної маси.

Пільги щодо збору

Від сплати збору звільняються легкові автомобілі для інвалідів з об'ємом циліндрів двигуна до 1500 куб. сантиметрів, що придбані за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів та/або безоплатно передані інвалідам відповідно до законодавства України, транспортні засоби будинків-інтернатів для громадян похилого віку та інвалідів, дитячих будинків-

інтернатів, пансіонатів для ветеранів війни і праці, реабілітаційних установ для інвалідів та дітей-інвалідів, що фінансуються з державного та місцевого бюджетів.

У разі відчуження цих транспортних засобів, особи, які отримали такі транспортні засоби у власність, зобов'язані сплатити збір за ставками у порядку та на умовах, передбачених ПК.

Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному року.

Порядок обчислення збору

Сума збору обчислюється щодо кожного транспортного засобу як добуток відповідної бази оподаткування, ставки збору та відповідного коефіцієнта.

Порядок сплати збору

Збір сплачується фізичними та юридичними особами перед проведенням першої реєстрації в Україні транспортних засобів. Збір сплачується за місцем реєстрації транспортних засобів за ставками, які діють на день сплати.

Юридичні особи в десятиденний строк після першої реєстрації в Україні транспортних засобів подають відповідному органу державної податкової служби за місцем свого знаходження та за місцем реєстрації транспортного засобу розрахунок суми збору за такі транспортні засоби. До розрахунку обов'язково додаються копії реєстраційних документів, завірені відповідним уповноваженим державним органом України, який проводив таку реєстрацію.

Платники збору зобов'язані при першій реєстрації в Україні пред'являти квитанції або платіжні доручення про сплату збору з відміткою банку про дату виконання платіжного доручення, а платники, звільнені від сплати збору, – відповідний документ, що дає право на користування такими пільгами.

У разі відсутності документів про сплату збору або документів, що дають право на користування пільгами, перша реєстрація в Україні не проводиться.

Органи, що проводять державну реєстрацію транспортних засобів, зобов'язані повідомляти органи державної податкової служби про зареєстровані транспортні засоби, а також про осіб, на яких вони зареєстровані. Форма та порядок подання інформації затверджуються центральним органом державної податкової служби за погодженням з відповідним центральним органом, який реалізує державну політику у сфері безпеки дорожнього руху і державної реєстрації транспортних засобів.